

اعضای گروه تحقیق		
شماره	اسم	نوعیت فعالیت در پروژه
1	هنگامه انوري	تصحیح کننده
2	عبدالحمید رزاق	محقق
3	انیسه صافی	پرسشگر و آمارگیرنده
4	ملیحه میر	پرسشگر و آمارگیرنده
5	بیک محمد	پرسشگر
6	سیما	پرسشگر
7	راضیه حسنی	پرسشگر
8	محمد حسن	پرسشگر
9	عبدالصمد	پرسشگر
10	شهلا	پرسشگر
11	سمیر احمد	پرسشگر
12	خاطره	پرسشگر
13	کامله	پرسشگر
14	سیدحفیظ اله	پرسشگر
15	عبدالواحد	پرسشگر
16	محبوبه	پرسشگر
17	حبیبه	پرسشگر
18	رضا	پرسشگر
19	غلام حضرت شینواری	پرسشگر
20	نیک زری شینواری	پرسشگر

بسمه تعالی

بخش اول
معرفی

مقدمه و خلاصه گزارش:

نظري بر استقلال اقتصادي زنان در افغانستان؛ نام گزارشي است که در دست دارید. ما درین گزارش کوشیده ایم تا نقش زنان را در اقتصاد و استقلال زنان را در بهره مندي از منابع اقتصادي به بررسی بگیریم.

به طور کل در جامعه سنتي افغاني از زنان به عنوان (نفقه خور) یاد آوري گردیده است. فامیل ها به خصوص فامیل هاي مستمند دختران خود را به عنوان بار دوش از نظر اقتصاد خیلی زودتر به ازدواج میدهند؛ به پسران به عنوان نیروي اقتصادي و نان آور خانواده نگریسته؛ امکانات بهتر تغذي را در اختیار شان قرار میدهند. پسران بیشتر از دختران به مکتب میروند زیرا چنین پنداشته میشود که رفتن دختران به مکتب عايدي نصیب فامیل نمیکند و در عوض اگر پسران با علم و کمال بار آیند میتوانند خانواده را از نظراقتصادی کمک نمایند؛ و مخصوصا اگر قرار باشد بین رفتن پسر و دختر فامیل به مکتب انتخاب صورت گیرد بیشتر پسران ترجیح داده می شوند.

بر اساس تصور موجود زنان بر علاوه اینکه نقش در اقتصاد خانواده ندارند بلکه بیشتر به عنوان مصرف کننده میباشند. بر علاوه تصور بر اینست که چون مردان نان آور فامیل اند بناً تصمیم گیری های خانوادگی به آنها تعلق دارند؛ مردان باید تعیین نمایند که چه کاری باید صورت گیرد و چه کاری ~~باید صورت گیرد~~ ^{نقش اول} ~~باید صورت گیرد~~ ^{مصرفی} با اینکه به طور عنعنوی زنان خرج روزمره فامیل را تنظیم میکنند اما در عمل در بسیاری حالاتیکه تصمیمگیری های عمده تر اقتصادی مطرح باشد نقش کلیدی ندارند.

عده زیادی زنانی که به بیرون از منزل کار میکنند قدرت تصمیمگیری در رابطه به نحوه مصرف عاید خود را ندارند و از طرف دیگر خانم های که مصروفیت بیرون ندارند و فقط مصروف امور منزل اند؛ نقش و ارزش اقتصادی شان در خانواده شناسایی نگردیده است. این خانم ها حتی برای تامین نیازمندی های اولیه خود باید بارها از شوهر یا برادر و پدر تقاضای پول نمایند.

گزارش استقلال اقتصادی زنان در افغانستان بر مبنای استدلال فوق و برای انداختن روشنی روی رول کلیدی زنان در اقتصاد جامعه و اهمیت استقلال اقتصادی زنان در محو خشونت در برابر زنان تهیه گردیده است. این راپور نشان میدهد که زنان بر علاوه اینکه بار اقتصادی نیستند نقش بالاتر از مردان در تامین اقتصاد خانواده دارند. بر علاوه این راپور کوشیده است تا تجارب موفق زنان را در حیات اقتصادی تشخیص و برجسته بسازد و نقش های متفاوتی را که زنان در چرخاندن چرخ اقتصاد جامعه و فامیل ایفا مینمایند برملا سازد.

نهاد تحقیقاتی حقوق زنان و اطفال با راه اندازی این تحقیق به نتایج مهمی دست یافته است که این نتایج راه را برای تشخیص و ارائه پیشنهادات سازنده باز خواهد نمود. ما امیدواریم

که با پخش و اشاعه این راپور بتوانیم زمینه را برای بهتر ساختن نقش اقتصادی زنان، بلند بردن آگاهی زنان از نقش اقتصاد در تامین حقوق اساسی آنها و بلند بردن آگاهی فامیل ها و اجتماع از نقش اقتصادی زنان مساعد گردانیم.

شیوه تحقیق:

اطلاعات و آمار مورد نیاز این تحقیق از طریق سوالنامه ها و مصاحبه ها جمع آوری گردیده است. سوالنامه ها و مصاحبه ها با دقت لازم توسط محققین موظف پروژه دیزاین و بعد از امتحان در یک دوره آزمایشی مورد استفاده قرار گرفته است. تحقیق هذا با طی مراحل ذیل به عمل آمده است:

بخش اول - معرفی

الف - مرحله استخدام مصاحبه شوندگان:

با توجه به حساسیت موضوع تعدادی از افرادی که با محلات مختلف تحت برنامه تحقیق ما بلدیت داشتند به صفت مصاحبه کننده استخدام گردیده و پرسشگران به منظور آگاه شدن از اهمیت تحقیق و آشنایی با شیوه جمع آوری معلومات و تکمیل سوالنامه ها آموزش های لازم را دریافت و سپس به محلات از قبل تعیین شده غرض تشخیص قضایا و تکمیل معلومات اعزام گردیدند.

ب- مرحله جمع آوری معلومات:

به منظور جمع آوری معلومات لازم در رابطه به موضوع سوالنامه های دیزاین گردید که بعد از استفاده به شکل امتحانی دوباره اصلاح گردید و

با استفاده از این سوالنامه ها حد اکثر معلومات لازمه جمع آوری گردیده است. پرسشنامه ها دارای دونوع سوالات (باز و بسته) بوده تا زمینه وسیع تر را برای جمع آوری معلومات فراهم نماید. (نمونه پرسشنامه ها را در ضمیمه شماره (1) مطالعه فرمایید)

ج- تحلیل و بررسی معلومات:

معلومات دریافت گردیده به طور همه جانبه مورد بررسی قرار گرفته و در نتیجه نقاط اساسی و خط تحقیقی راپور مشخص و با توجه به آن راپور تهیه گردیده است.

جامعه آماری (محلات سروی شده):

جامعه آماری یک تحقیق عبارت از تمامی افرادی است که نتایج تحقیق به آن تعمیم داده شده است. چون این تحقیق روی استقلال اقتصادی زنان صورت گرفته است بنابراین جامعه آماری برای این تحقیق را تمام زنان افغان تشکیل می دهند؛ اما از آنجایی که امکانات ما از نقطه نظر وقت و زمان ممکن و میسر نبود بناً با استفاده از روش نمونه گیری بر اساس تقسیمات جغرافیایی به جمع آوری معلومات اقدام شده است.

بخش اول - معرفی

درین نمونه گیری محلات از نقطه نظر جغرافیایی به محدوده های مختلف تقسیم شده و به نمایندگی از هر محدوده یک ولایت تحت پوشش قرار گرفته است. محلات سروی شده قرار ذیل اند:

1. هرات
2. میدان
3. کابل و حومه آن
4. بلخ

5. جوزجان

6. پروان

7. بدخشان

8. کندهار

9. ننگرهار

از آنجاییکه نمونه گیری این تحقیق از ملیت ها و مناطق جغرافیایی مختلف صورت گرفته است میتوان گفت که نتایج این تحقیق به تمام افغانستان تعمیم یافته میتواند. (نقشه محلات سروی شده را در ضمیمه شماره (3) ملاحظه نمائید.)

اصول و پرنسپب ها:

به طور کلی در تمام مراحل این تحقیق کوشش به عمل آمده است تا یک سلسله اصول و پرنسپب ها به منظور تامین نتایج و شیوه تحقیق به طور استندرد رعایت گردد:

1- کوشش شده است تا اطلاعات ناب و دست اول و دقیق جمع آوری گردد.

2- تحلیل و تجزیه معلومات به هیچ وجه منعکس کننده افکار و اندیشه های محقق نبوده؛ اصل امانت داری رعایت گردیده است.

3- تحقیق مبرا از هرگونه تبعیض بوده است.

4- مصونیت مصاحبه شوندهگان از اولویت ها بوده است

5- محرمانیت هویت قربانیان و مصاحبه شوندهگان مطمح نظر بوده است.
بخش اول - معرفی

مشکلات تحقیق:

طوریکه همه می دانند ، هر تحقیق اجتماعی مشکلات خاصی خود را دارد . اما تحقیق پیرامون موضوعات از قبیل استقلال اقتصادی خانها مشکلات به خصوص

خودراد ارامي باشد. زیرا کمتر زناني در کشور ما پیدا می شود که از این حق بر خوردار باشد. و اما به صورت کل تحقیق به مشکلاتي به شرح زیر مواجه بوده که فرآیند جمع اوري معلومات را به کندي مواجه می ساخت:

1. عدم علاقمندی فامیلهابه مصاحبه
2. نبود امنیت کافی در بعضی از مناطق

تعداد مصاحبه شونده گان:

در این تحقیق به تعداد 2890 تن به قرار ذیل مصاحبه شده است:

1. به تعداد 1350 تن از افراد عام
2. به تعداد 450 تن زنانيکه در دواير رسمي کار می کردند
3. به تعداد 450 تن زنان شاغل دهاتي که وظايف رسمي نداشتند
4. به تعداد 450 تن از زنان که کار در آمد زان نداشتند
5. به تعداد 100 تن زنانيکه مصروف امور تجارت بوده اند
6. به تعداد 90 تن از ملا امامان مساجد

بخش دوم
مفاهیم کلی مورد بحث در رابطه به
استقلال اقتصادی زنان

بخش دوم

مفاهیم کلی مورد بحث در رابطه به استقلال اقتصادی زنان

1- اقتصاد چیست؟

اقتصاد مجموعه ساختارها و روابطی است که توزیع و تخصیص منابع مالی و مادی را هدایت می کند و به طریق تعامل افراد و گروهها با یکدیگر برای کار بری و مبادله منابع، از جمله کالاها، خدمات، پول دلالت دارد. اقتصاد، که در آن به بررسی نیازهای چون سرپناه، خوراک و صحت پرداخته می شود، شامل نمونه هایی است که بوسیله آنها در آمد و ثروت توزیع می شوند، کار و دستمزدها تعیین و تنظیم می شود.

چند تعریف از اقتصاد را اینجا بخوانید:

1. اداره و مدیریت خانواده
2. کارهای محدودی که به منظور فراهم آوری امکانات برای خود و خانواده های خود انجام می دهیم.
3. روشی که ما با استفاده از آن وقت خود را سپری می کنیم؛ سهمی که با انجام این کار به عهده می گیریم و این که وقت و سهم ما چقدر با ارزش است.
4. مدیریت و اداره خوب جهان و مردم
5. نحوه ای برخورد با پول و روش تبادل آن

بگنن سوېدستمي ننگه مېم استفاده از آن قادر به مشترک کسلاختن منابع شويم

هنوز هم به نظر مي رسد تعريف هاي بالا، شيوه اي تفکر و پنداشت بيشتر مردم از اقتصاد است و از آنجايي که به باور مردم کلمه اقتصاد ارتباط مستقيم با کلمه پول دارد، هر آن معامله اي که پول در آن دخيل نباشد، از بحث تعريف اقتصاد بدور پنداشته مي شود. اين به اين مفهوم است که بيشتر کارهاي را که زنان انجام مي دهند، چون درآمد پولي ندارد، از ارزش اقتصادي برخوردار نيست. اين موضوع همچنان به اين معنا است که مردان، چون بيشتر پول را بدست مي آروند، مسئوليت اداره و کنترل اقتصاد را به عهده دارند و اين حرف را پذيرفته اند که بايد تمامی تصاميم مربوط به اقتصاد را نیز آنان اتخاذ کنند.

ما به اين باور هستيم که اقتصاد مربوط به تمامی انسان هاي است که در هر کجاي دنيا زندگي مي کنند. ما باور داريم که هر کدام ما، از منابع و امکانات روي زمين استفاده مي کنيم که در مقابل نقش خود را در جهاني که مربوط به همه اي ما است، بازي کنيم. از اين جهت، همه اي ما حق داريم در مورد فعاليت هاي اقتصادي آگاه شويم و همچنين همه اي ما حق داريم در اين مورد ابراز نظر کنيم و بر علاوه در حيات اقتصادي جامعه سهم بگيريم.

انسانها براي ادامه زندگي و معيشيت به خوراک، پوشاک و مسکن ضرورت دارند. از آنجائیکه وسايل زندگي همه مهيا و آماده نيست ناگذير انسانها بايد تلاش و کار نمايند تا احتياجات زندگي خویش را فراهم سازند.

بنأ علميکه مسایل تامین نیازهاي مادي جامعه را تحت مطالعه قرار مي دهد علم اقتصاد است. علم اقتصاد با دو پديده اساسي نیاز هاي ختم ناپذير و روبه رشد و منابع محدود و روبه خلاصي سروکار

دارد درینصورت علم اقتصاد، علم استفاده از امکانات محدود بخاطر تامین نیاز وسیع انسانی است. پل ساملسون اقتصاددان مشهور نظر دارد که: «علم اقتصاد مطالعه راه های است که مردم و جامعه را کمک می کند تا منابع کمیاب تولید می تواند مورد استفاده گوناگون داشته باشد برای تولید کالا های گوناگون و توزیع آنها در میان افراد و گروه های جامعه به منظور مصرف در حال و آینده انتخاب کند.»

اقتصاد رفتار تولید کننده در ارتباط با انتخاب عوامل تولید مختلف را مورد تحلیل قرار داده و چگونگی تعیین قیمت آنها را در بازار ~~مطالعه می کند~~ ^{بخش دوم} ~~مطالعه می کند~~ ^{مطلب} تلاش بجزرچ می دهند تا ~~بمکتوب~~ ^{بمکتوب} پاسخ قناعت بخش به تقاضاهای مصرف کننده گان محصول دخواه شان را تولید و به بازار عرضه نمایند.

برهنگان پوشیده نیست که کشور ما تجربه سال های متمادی جنگ و ویرانی را آزمایش نموده است. به باز سازی و ترمیم ویرانی ها نیاز اشد داشته و به کار و کوشش فرد، فرد کشور نیاز مند است. بازسازی کشور با چگونگی و شیوه زندگی فرد، فرد افغان چه مرد و چه زن بستگی دارد.

زندگی مردم افغانستان در نتیجه جنگ صدمات و ضربه های دیده است وضع صحت، مسکن و آموزش مردم بخصوص زنان افغان نیازمند توجه جدی است. افغانستان به کمکها و توجه جامعه جهانی اشد ضرورت دارد. تا در پرتو آن رشد و توسعه کشور مهیا شده و بهبودی در وضع اجتماعی و اقتصادی مردم رونما گردد.

قابطه مردم افغانستان در حالت اقتصادی و اجتماعی فلاکت بار زندگی می نماید و سنگینی بیشتر بار مصایب و بدبختی ها را زنان متحمل می شود. اگر در شرایط فعلی مطابق قانون اساسی، حقوق مدنی

وسیاسی زنان شناخته شده است اما با آنهم طرز تفکر عده از مردم شرایط کهنه و عقب مانده جامعه بیث مانع بر سر راه تامین حقوق همه زنان کشور قرار دارد. تجربه چند سال اخیر نشان می دهد که با وصف برگشت دوباره زنان به کارهای اقتصادی و سهم گیری فعال شان در امور اقتصادی و اجتماعی هنوز هم نقش اساسی زنان در اقتصاد به نظر شک و تردید دیده شده و استقلال اقتصادی زنان به حیث واژه های غیر معمول و غیر قابل تطبیق در بیشترین قسمت های کشور شناخته می شود.

2- اقتصاد برای زنان چیست؟

میلیونها زن در سراسر جهان در زمینه دست یافتن به حقوق اساسی شان از جمله دریافت میراث، ملکیت و اداره کردن آن با انواع خشونت و حق تلفی مواجه اند. این گونه خشونت ها، همواره تبعیض آلود و در برخی موارد مرگبار بوده و یا هم به موقف زنان ضربه زده است. بیشتر زنان پس از آنکه از دست یافتن به حق میراث و ملکیت محروم می شوند، با فقر و ناتوانایی های اقتصادی مواجه شده و به خاطر برآورده ساختن نیازمندی های ابتدایی خانواده های خود تلاش می کنند.

مارلین وارینگ یک استاد، نویسنده و مشاور انکشافی در کانادا است. اگرچه خانم مارلین به عنوان الهام دهنده برای بسیاری از مردم به ویژه زنانی که احساس می کردند سیستم موجود اقتصادی ~~بخش دوم های مفکر هیوانی را مستثنا قرار داده است،~~ شناخته شده است، اما متأسفانه مفکوره های او هیچگاه سیستم اقتصادی کانادا را با جدیت تحت تاثیر قرار نداد.

مارلین می گوید "زمانی که اقتصاد تنها فعالیت های را در بر می گیرد که معاملات پولی در آن دخیل باشد، کارهای تولیدی و غیر تولیدی بسیاری از

زنان به حساب نمی آید و از محور توجه دور می ماند. کودک به دنیا آوردن، انجام دادن وظایف یک مادر، پاکسازی منزل، تهیه غذا برای اعضای خانواده، دوشیدن شیر گاو، نگهداری و پرورش حیوانات، پذیرایی از مهمانان، این ها همه در ردیف فعالیت های اقتصادی به شمار نمی رود و هیچگاه هم در سیستم های کاری کشورها راهی برای خود باز نمی کند. به بیان دیگر، به خاطر موجودیت فهم سنتی از مسئله اقتصاد، کار نزدیک به نیم جمعیت یک جامعه به حساب نمی آید و کاملاً نادیده گرفته می شود."

در این حال مارلین وارینگ، اقتصاد سنتی و کلیشه ای را به این خاطر مورد انتقاد قرار می دهد که در چارچوب آن نمی شود به راحتی و مسئولیت یک جامعه ارزش قایل شد.

هرگاه نظری بر وضعیت اقتصادی زنان در افغانستان بیاندازیم میبینیم که با اینکه زنان در افغانستان در رشد اقتصاد نقش کلیدی دارند اما این نقش آنها هیچگاهی جدی گرفته نشده و به رسمیت شناخته نشده است.

3- مقصد از استقلال اقتصادی زنان چیست؟

مقصد از استقلال اقتصادی زنان به صورت مشخص توانمندی زنان به دسترسی به امکانات اقتصادی و بر علاوه استقلال در استفاده از درآمد اقتصادی خود شان میباشد. به این مقصد زنان ظرفیت تهیه منابع اقتصادی و یا به عباره دیگر ظرفیت کسب درآمد اقتصادی را داشته و در نحوه مصرف آن نیز خود شان نقش تصمیم گیرنده را دارا میباشند.

اهمیت استقلال اقتصادی زنان صرفاً از جهت مادی آن مطرح نظر درین گزارش نبوده بلکه موقف ما درین مورد اینست که زنانی که از استقلال اقتصادی برخوردار اند به مراتب بیشتر از زنانی که از چنین

حق محروم اند توانایی بهره مندی از سایر حقوق انسانی را دارا میباشند. آنان در موقعیت مناسبی از نظر تصمیمگیری در امور خانواده قرار دارند و کمتر مورد خشونت قرار میگیرند و هرگاه به خشونت و تظلم مواجه گردند در موقعیت بهتری دفاعی قرار میگیرند.

بخش سوم
منابع برای تأمین اقتصاد زنان در شریعت
اسلام، قوانین داخلی و موازین بین المللی

بخش سوم

منابع برای تأمین اقتصاد زنان

در شریعت اسلام، قوانین داخلی و موازین بین المللی

قبل از اینکه یافته های تحقیق را به صورت عمومی مرور نماییم؛ مفید خواهد بود تا نظری بر منابع تأمین کننده اقتصاد زنان در اسلام و در قوانین موضوعه افغانستان بیاندازیم. این مبحث ما را قادر خواهد ساخت تا از حقوق و امتیازات موجود درین دو منبع در رابطه به اقتصاد زنان آگاهی حاصل نماییم و هم اینرا ثابت سازیم که اسلام در کل همیشه در جهت تأمین حقوق مساوی زنان و مردان رهنمود های روشن داشته است که این موضوع در مورد حقوق اقتصادی زنان نیز صدق میکند.

در طی سه مبحث از اساسی ترین منابع و حقوقی که زنان بر مبنای اسلام و بر مبنای قانون مدنی افغانستان دارند و بر علاوه از حقوق تثبیت شده زنان در راستای اقتصاد در اصول و استندرد های بین المللی که افغانستان به آن متعهد گردیده و ارتباط با تأمین حقوق اقتصادی زنان دارد؛ نظری خواهیم انداخت:

مبحث اول - حقوق اقتصادی زنان در اسلام:

برای تأمین اقتصاد زنان، دین اسلام منابعی را در اختیار زنان گذاشته است که با استفاده از آن میتوانند از استقلالیت کامل مالی برخوردار شوند که اینک، این منابع را به بررسی می‌گیریم:

الف: اشتغال زنان در اسلام

متون شرعی و بر علاوه تاریخ اسلام این واقعیت را به اثبات رسانیده است که اشتغال از طرف اسلام به حیث یک عمل جایز شناخته شده است. چنانچه زنان در عصر محمد (ص) به امور مختلف از قبیل تجارت، کشاورزی، مالداري و خدمات عمومی اشتغال داشته اند. محمد (ص) به اتفاق، یکی از همین زنانی که در امور بازرگانی و تجارت اشتغال داشت، به همسری اختیار کرد، لذا عنوان این نکته که شریعت، اساساً مخالف با اشتغال زن و موافق به خانه نشینی اوست، با سنت نبوی و شریعت اسلام نمی‌تواند سازگار باشد. در این باره پاره ای روایات و احادیث مورد استناد قرار می‌گیرند که از حیث مبانی عقلی و مبادی روایت شناختی قابل تأمل به نظر می‌رسند. یکی از این احادیث، حدیثی است که از پیامبر روایت شده و در آن «به زنان توصیه شده است که در خانه بنشینند و به نخ ریسی پردازند زیرا این کار بهترین سرگرمی برای آنان است»¹ یا در حدیثی دیگر «از ثواب بی پایان زنان که در خانه خود شاغل هستند، یاد شده است»²

¹ محمد حکیم پور، حقوق زن در گشاکش سنت و تجدد (تهران: نغمه نو اندیش 1382) ص 214
² همانجا

ب: میراث

شریعت اسلام برعکس زمان جاهلیت زنان رامستحق میراث دانسته و حقوق میراث را نظربه ترتباط و درجه قرابت در موارد مختلف تصریح و توضیح نموده است. میراث به حیث یکی از منابع اساسی اقتصادی نه تنها برای زنان بلکه برای همه مسلمانان در طی قواعد خاص و پرنسپ های مشخص تنظیم شده است. ما در اینجا - عمده ترین موارد تذکر یافته در بخش سوم - منابع قرآنی را ذکر کرده در رابطه به حق میراث برای زنان است با ذکر ماخذ آن تذکر میدهیم؛ تا زنان با آگاهی از این حقوق در جهت استحصال و استفاده از آن اقدام نمایند.

حق میراث دختر

ترجمه: خداوند متعال به شما در مورد اولاد حکم می نماید که هرگاه مرد باشد دو حصه نسبت به زن اخذ نماید و هرگاه زن از دونفر بیشتر باشند حق آنها دوثلث از متروکه و اگر یک دختر باشد نصف متروکه را اخذ نماید.³

حق میراث خواهر

ترجمه: هرگاه مردی بمیرد که مادر، پدر و اولاد نداشته باشد یا زن بمیرد که برادر، خواهر از وی باقی بماند در این حال حق هر یک از آنها $\frac{1}{6}$ مال متروکه می باشد و هرگاه از این زیاد باشد تمام آنها درثلث شریک می باشند.⁴

حق میراث مادر

³ قرآن کریم، سوره النساء، آیه 11

⁴ قرآن کریم، سوره النساء، آیه 12

ترجمه: هرگاه میت اولاد داشته باشد هر یک از پدر و مادر مستحق ششم حصه، متروکه می باشد در صورتیکه تنها پدر و مادر باقی مانده باشد، مادر مستحق سوم حصه، متروکه می باشد.⁵

حق میراث خانم

ترجمه: زن در مال متروکه شوهر که اولاد نداشته باشد مستحق چهارم حصه اگر اولاد داشته باشد مستحق هشتم حصه متروکه می باشد.

ج: حق مهر

برای ارائه تامينات اقتصادي براي زنان بعد از ازدواج ، حق مهر در دين اسلام پيشبيني شده است. اين حق در برگيرنده ملكيت و يا مبلغ پولي است كه به صورت مستقيم به زن تعلق دارد. در زمينه استحصالي و دسترسي به آن رهنمود هاي مشخص وجود دارد. چنانچه خداوند متعال مي فرمايد:

ترجمه: براي زنان مهر شانرا به خوشي و رضايت بپردازيد.⁶

اعطاي مهر مستلزم شرايط ذيل است :

(1) مهر بايد به خود زن تعلق بگيرد و هيچ كس ديگر به شمول و الدين حق تصرف بر آن را ندارند.

(2) مهر بايد با عزت و احترام و با صفاي قلبي از طرف شوهر به خانم اعطا شود.

د: نفقه

بعد از ازدواج تأمین بودجه مخارج مالي خانواده و زن از نظر دين اسلام بدوش مرد قرار داده شده است. نفقه شامل خوراك ، پوشاك، جاي رهائش و ساير احتياجات ضروري مي باشد كه مرد مكلف به تهيه آن دانسته شده است و زن در تأمین اين مخارج زندگي خانواده گي وجيبه و مسووليتي ندارد و ولو آنكه از خودمال و دارائي فراوان داشته و مرد فاقد آن باشد. چنانچه اين موضوع درقرآن كريم صراحت يافته است .

ترجمه : «وبركسيكه فرزند زاده شده براي اوي يعني براي پدرطعام زناني مرضع ولباس زنان مرضع است موافق قاعده (بوجه پسندیده) . . .»⁷

هم چنان هرگاه زني ازمال شخصي خودمخارج خانواده را بپردازد اين مربوط به ميل و خواست خودش است.

⁶قرآن كريم، سوره النساء آيه 4

⁷قرآن كريم، سوره بقره، آيه 233

از جاني هم اگر زن از خود مال و دارائي داشته باشد مربوط و متعلق به خودش بوده، شوهر حق تصرف و تسلط اقتصادي به آن را ندارد. به همین گونه مرد نمی تواند زن را مورد بهره کشي قرار داده وي را مجبور به کار خارج فامیل ساخته و بخشود ایلام کارش را تصاحب کند.
برای تأمین ...

مبحث دوم: حقوق اقتصادي زنان در قوانین افغانستان

با توجه به اینکه افغانستان کشور اسلامي است و قوانین آن متأثر از نظام اسلامي میباشد؛ در مورد حقوق اقتصادي زنان قانون مدني افغانستان عیناً مواردی را که در قرانکریم تذکر یافته است تذکر داده و حدود آنرا معین کرده است. اما برعلاوه قانون اساسي افغانستان و سایر اسناد حقوقي که افغانستان در طی چند سال آخر به آن دست یافته است نیز چوکات کلی را برای تضمین دسترسی زنان به اقتصاد ارائه میکند. ما درینجا این موارد و مواد را صرفاً تذکر میدهیم:

قانون مدني افغانستان:

ارث:

ماده 2001 قانون مدني چنین مشعر است:

« اسباب میراث - زوجیت و قرابت است. »
دو چیز موجب ارث می شود یکی زوجیت و دیگری قرابت که ما در اینجا صرف مواد را خاطرنشان می سازیم که سهم الارث زنان را بیان می دارد.

ماده (2007)

(1) برای زوج در حال نداشتن اولاد پسر گرچه مراتب او تنزیل نماید، نصف میراث

میرسد و در حال موجودیت اولاد یا اولاد پسر گرچه مراتب او تنزیل کند، چهارم حصه میراث میرسد.

(2) زوجه گرچه مطلقه رجعی باشد در صورتیکه شوهر در حال بقای عدت او وفات نماید، یا زوجات در صورت نداشتن اولاد یا اولاد پسر گرچه مراتب او تنزیل نماید، چهارم حصه میراث و در صورت وجود اولاد یا اولاد پسر گرچه مراتب تنزیل کند، هشتم حصه میراث را مستحق میشود.

(3) مطلقه طلاق باین در مرض موت حکم زوجه را دارد، مشروط براینکه زوجه بر طلاق راضی نبوده و طلاق کننده در همان مرض ~~بجای شوهر مطلقه~~ بهنوز در عدت باشد.
برای تأمین...

ماده (2008)

دختران با رعایت حکم ماده (2019) این قانون حسب ذیل مستحق میراث میگردند:

(1) یک دختر نصف دو یا بیشتر از آن ثلثان میراث را مستحق میگردند.

(2) دختران پسر در حال نداشتن دختر یا دختر پسر که از حیث درجه از وی بالاتر باشد، مستحق میراث مندرج فقره فوق میگردند. دختران پسر یکی باشند یا بیشتر از آن، در صورت موجودیت دختر یا دختر پسر که در درجه بالاتر از وی قرار داشته باشد، مستحق ششم حصه میراث میگردند.

ماده (2009)

خواهران عینی با رعایت حکم مواد (2019 - 2020) این قانون حسب آتی مستحق می باشند.

- (1) یک خواهر عینی نصف و دو یا بیشتر از آن ثلثان میراث را مستحق می گردند.
- (2) خواهران پدري در حال نداشتن خواهران عینی، حصص مندرج فقره فوق را و با موجودیت یک خواهر عینی، ششم حصه میراث را مستحق میشوند. اعم از اینکه خواهران پدري یک نفر باشد یا بیشتر از آن.

ماده (2010)

- (1) مادر با موجودیت اولاد یا اولاد پسر گرچه مراتب او تنزیل نماید. یاد و یا بیشتر از دوبرادران و خواهران عینی باشند یا پدري یا مادري و یا مختلط ششم حصه میراث را و در غیر از این احوال ثلث میراث کل ترکه را مستحق میشود. با استثنای حالتیکه تنها بایکی از زوجین و پدر یکجا شود، در این حالت ثلث باقیمانده ترکه را بعد از حصه زوج یا زوجه مستحق میشود.
- (2) جده صحیحه بمادر یکی از والدین یا جد صحیح اطلاق میشود، گرچه مراتب بالا رود جده یکی باشد یا متعدد مستحق ششم حصه میراث می باشند و در بین آنها بصورت مساوی تقسیم

بخشی سگم در منابع

برای تأمین ...

الف - سهم الارث دختر:

سهم ارث دختر مطابق به ماده 2008 قانون مدنی⁸ طوریست که اگر از شخص متوفی یک دختر بماند نصف متروکه را ارث می برد و اگر دو و یا زیاد ازدو دختر بماند $\frac{2}{3}$ حصه متروکه را نصیب می شود. هم چنان در صورتیکه از متوفی

⁸ برای معلومات بیشتر: قانون مدنی، (کابل: وزارت عدلیه، 1355) ماده 2008

یک دختر و یک نواسه دختر و یا زیاد از آن از اولاد پسر بماند وارثین تماماً مستحقاً $2/3$ حصه متروکه می شوند و طوریکه از شش حصه 4 حصه مربوط دختر و 2 حصه مربوط نواسه و یا نواسه ها می شود.

ب- سهم الارث خواهر:

سهم الارث خواهر در ماده 2009 به طور آتی تعیین گردیده است.⁹ اگر از متوفی یک خواهر عینی (از یک پدر و مادر) بماند خواهرش مستحق نصف و یا $2/3$ حصه میراث می شود در صورتیکه اولاد نداشته باشد. علاوه بر آن اگر متوفی خواهر نداشته باشد خواهر پدرش (عمه) عیناً مانند خواهرش مستحق میراث شناخته می شود. در صورتیکه متوفی خواهر داشته باشد خواهر پدرش (عمه) مستحق $1/6$ حصه میراث شناخته می شود.

ج- سهم الارث مادر:

ماده 2010 سهم الارث مادر را چنین تعیین می نماید:¹⁰

مادر با موجودیت اولاد یا نواسه پسری یا در صورتیکه برادران و خواهران عینی (از یک پدر و مادر) دو و یا از دو بیشتر باشد مستحق $1/6$ حصه میراث می شود، در غیر این احوال مستحق $1/3$ کل ترکه می شود اما به استثنای حالتیکه شوهر و یا پدر زنده باشد، در این حالت $1/3$ باقیمانده ترکه را زمانی مستحق می شود که حصه زوج قبلاً پرداخته شده باشد.

⁹ همان اثر، ماده 2009

¹⁰ همان اثر، ماده 2010

(2) جده صحیحه بمادر یکی از والدین یا جد صحیح اطلاق میشود، گرچه مراتب بالا رود جده یکی باشد یا متعدد مستحق ششم حصه میراث می باشند و در بین آنها بصورت مساوی تقسیم میگردد.»

مهر:

مهر مقدار مالی است که مرد به هنگام ازدواج با زن به اومی دهد.

طبق ماده 100:- « مال قابل تملک ، مهر تعیین شده می تواند»

به این اساس شوهر چیزی را که به دسترس نداشته باشد و امکان تصاحب آن در آینده نیز میسر و ممکن نباشد نمیتواند مهر زن خویش تعیین نماید

مهر ملکیت زن محسوب گردیده و هیچ کس از شوهر و یا فامیل شوهر نمیتوانند در آن تصاحب داشته باشند. چنانچه ماده 110 این قانون در این زمینه چنین صراحت دارد.

« مهر، ملکیت زوجه محسوب می گردد. زوجه می تواند در مهر خود هر نوع تصرف مالکانه بنماید»

همچنان پدر و یا اولیای پدری زوجه نمی توانند تحت عناوین مختلف از مهر دختر خویش استفاده نمایند. در این باره ماده 113 قانون مدنی چنین مشعر است:

« پدر نمی تواند مهر دختر خود را کلاً یا قسماً هبه نماید.»

علاوتماً هیچ کس نمی تواند به اکراه و جبر زوجه را مجبور نماید تا قسمتی یا تمامی مهر خویش را به زوج هبه نماید چنانچه این موضوع در ماده 114 قانون مدنی چنین وضاحت یافته است:

« زوجه مجبور گردانیده نمی شود، تاکل یا قسمتی از مهر خود را به زوج یا شخصی دیگری وا گذار شود »

بخش سوم - منابع برای
تأمین...
نفقه:

در نظام حقوقی افغانستان وظیفه تأمین خارج خانواده به عهده شوهر است. شوهر مکلف است نفقه زن را پرداخت نماید البته در صورت وجود اولاد خارج آنها را نیز تأمین نماید. طبق ماده 117 قانون مدنی:

« با عقد نکاح صحیح و نافذ نفقه بر زوج لازم می گردد... » همچنان ماده 118 این قانون حدود نفقه را چنین معین می نماید:

« نفقه زوج مشتمل است بر طعام، لباس، مسکن و تداوی متناسب به توان مالی زوج » به این اساس زوجه نیز نمی تواند بیشتر از توان مالی شوهر خواهان ایفای این دین یعنی تأمین نفقه شود. اگر شوهر نفقه زن را نپردازد زن میتواند مطابق حکم ماده 119 این قانون که چنین مشعر است:

« هرگاه زوج از ادای نفقه امتناع ورزد یا تقصیر وی در آن ثابت گردد، محکمه با صلاحیت زوج را به ادای نفقه مکلف می گرداند. » به پیشگاه محکمه رفته زوج را ملزم به ایفای وجیبه اش یعنی ادای نفقه شود.

علاوتاً حتی شوهر در حالات غیرعادی نیز مکلف به پرداخت نفقه زن شمرده می شود. چنانچه برای مدتی نفقه زن را نپردازد شوهر مدیون زوجه است و همواره زن می تواند نفقه ایام گذشته را مطالبه کند.

طبق ماده 120 « نفقه زوج با حبس زوجه گرچه توان ادای آنرا نداشته باشد از ذمه وی ساقط نمی گردد.»

حتی در حالات چون طلاق نیز به دلیل آنکه خانم بدون تکلیف نماند قانون مدنی احکام را پیش بینی نموده است که نفقه زن از دوش شوهر ساقط نمی گردد. چنانچه ماده 126 این قانون در اینباره چنین مشعر است:

« مطلقه از تاریخ طلاق تا ختم عدت مستحق نفقه می گردد» چون نظر به احکام شرعی زن مطلقه بعد از سپری شدن عدت می تواند شوهر دیگر اختیار کند و در آن صورت شوهر دومی وی مکلف به پرداخت نفقه می گردد و زن بلا تکلیف نمی ماند.

مبحث سوم: حقوق اقتصادی زنان در اسناد بین المللی

افغانستان به حیث عضو از سازمان ملل متحد دارای یک سلسله تعهدات در قبایل تامین حقوق بشر بر مبنای اسناد و قرارداد های که به تطبیق آن متعهد گردیده است می باشد. این اسناد در مواردی به صورت عمومی و در مواردی دیگر به صورت خاص حقوق اقتصادی زنان را شناخته و مکلفیت های را در زمینه به دوش دولت گذاشته است که درین جا عمده ترین آنها را مرور میکنیم.

اعلامیه جهانی حقوق بشر:

ماده " 22 " « هر کس به عنوان عضو اجتماع حق امنیت اجتماعی دارد و مجاز است وبوسیله مساعی ملی و همکاری بین المللی، حقوق اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی خود را که لازمه مقام و رشد آزادانه شخصیت اوست با رعایت تشکیلات و منابع هر کشور بدست آورد.»

عهد نامه حقوق سیاسی و مدنی:

ماده " 2 " « دولت های طرف این میثاق متعهد می شوند که حقوق شناخته شده در این میثاق را در باره کلیه افراد مقیم در قلمرو و تابع حاکمیت شان بدون هیچ گونه تمایزی از قبیل نژاد، رنگ، جنس، زبان، مذهب، عقیده، سیاسی یا عقاید دیگر، اصل و منشأ ملی یا اجتماعی، ثروت نسب یا سایر وضعیت ها محترم شمرده و تضمین بکنند...»

عهد نامه حقوق اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی:

ماده " 3 " « کشور های طرف این میثاق متعهد می شوند که تساوی حقوق مردان و زنان را در استفاده از کلیه حقوقی

اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی مقرر در این میثاق تأمین نمایند.»

بخش سوم - منابع

برای تأمین . . . .
کنواسیون رفع کلیه اشکال تبعیض علیه زنان:

ماده " 3 " « دول عضو در تمام زمینه ها بالاخص زمینه های سیاسی، اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی کلیه اقدامات لازمه از جمله وضع قوانین را به منظور رشد و ---

پیشرفت کامل زنان به عمل می آورند تا اجرای حقوق بشر و بهره مندی آنها از آزادی های اساسی بر مبنای مساوات با مردان تضمین گردد.»

توافقنامه لندن در باره افغانستان:

«حکومت افغانستان به حمایت جامعه بین المللی، مدارج بلند رشد متداوم اقتصادی را با اهداف کاهش گرسنگی، فقر و بیکاری تعقیب خواهد نمود. حکومت نقش و استعداد بالقوه سکتور خصوصی را در پهلوی سکتورهای حکومتی و غیر انتفاعی ارتقا می دهد، صنعت مواد مخدر را کنترل می کند، ثبات اقتصاد عظیم را تأمین می نماید و انکشاف سرمایه بشری، اجتماعی و فیزیکی کشور را احیا و ارتقا می بخشد تا از این طریق یک اساس سالم را برای نسل جدید رهبران و افراد مسلکی ایجاد کند، جامعه مدنی را تقویت نماید و اسکان مجدد عودت کنندگان، بیجا شدگان داخلی و جنگجویان قبلی را تکمیل کند. سرمایه گذاری عامه بر شش بخش رکن های انکشاف اقتصادی و اجتماعی استراتژی انکشاف ملی افغانستان استوار خواهد بود:

1. زیر بنا و منابع طبیعی

2. معارف
3. صحت
4. زراعت و انکشافدهات
5. مصونیت اجتماعي
6. حاکمیت اقتصادی و انکشاف سکتور خصوصي

در هر یک از این عرصه ها، هدف این است تا نتایج قابل ملاحظه یی به منظور تأمین رشد متوازن اقتصادی که موجب فقرزدایی، افزایش مشاغل و ایجاد تصدی های خصوصی، ارتقای فرصت ها در منطقه و بهبود رفاه تمام افغانها می شود، حاصل گردد»

بخش چهارم
تاریخچه اشتغال زنان

بخش چهارم تاریخچه اشتغال زنان

بررسی تاریخچه کار زنان ارتباط پیچیده میان کار در خانه و بازار را آشکار میکند. در اغلب کشور های جهان فرق میان کار در خانه و بیرون وجود نداشت؛ تولید اقتصادی در کارخانه ها و ادارات و دیگر مراکز متمرکز نبود و بیش تر مردم در خانه یا نزدیک به آن کار می کردند. از جدایی جنسیتی میان کار مولد و کار غیر مولد هم خبری نبود. هر چند بعضی وظایف خاص مردانه و برخی دیگر زنانه شمرده می شد ولی همه ای کارها در خدمت بقای خانواده بود، اما با انقلاب صنعتی سده نوزدهم، کارمزدی از خانه جدا و به کارخانه ها و ادارات و امثال آن منتقل شد. مردان و زنان حتی اطفال (دست کم در طبقه ای کارگر) برای کار از خانه بیرون رفتند. تولید از مصرف جدا شد و کار مولد از کار غیر مولد (خانگی) فاصله گرفتند. و به مرور زمان مردان با اولی و زنان با دومی تداعی شدند. زنان را از اشتغال کنار گذاشتند و « طبیعی» دانسته شد که زن یا دست کم زن متاهل باید در خانه بماند و از فرزندانش مراقبت کند.¹¹ چیزی که در سده ای نوزدهم موجب نگرانی شده تنها مسأله

¹¹ اغلب فمینیست های سده بی بیستم این امر را پذیرفتند و بحث فقط در زمینه حق انتخاب بود و انتخاب میان شغل و ازدواج.

لزوم اشتغال زنان بلکه ظهور زنان شاغل در عرصه ي عمومی بود. این حضور با نظرات بسیار خصمانه روبرو بود و زنان شاغل، به ویژه زنان متاهل، مادران، افراد غیر طبیعی و غیر اخلاقی و والدین سهل انگار به شمار می آمدند. و ضمناً متهم می شدند که کار را از دست مردان در می آورند. بدین گونه در سالهای 1780 دنیا به دو بخش خانگی بخش عمومی-تالز و بخش خصوصی-تالز تقسیمات کاری تقسیم اگسویفیلد، زنانه

مردان باید در قلمرو عمومی و سیاست به کسب درآمد و تامین خانواده ي خود پردازند. زنان باید خانه نشین در قلمرو خانگی باشند، به شوهر و فرزندان برسند و به حمایت مالي شوهر تکیه کنند.

هر چند بسیاری از زنان مجرد و حتی متاهل طبقه ي کارگر مجبور بودند کار کنند ولي با پایان سده ي نوزده کما بیش همه ي آنان اصل زندگی خانگی را پذیرفته بودند و دیگر انتظار نداشتند تا پایان عمر شاغل بمانند. زنان متاهل عقیده داشتند تعهد اصلي ایشان نسبت به خانواده است و فقط زمانی به کار کردن روي می آورند که بقاي خانواده ايجاب می کرد؛ بنابر سر شماری سال 1851 فقط 25 % از زنان متاهل شاغل بودند ولي تا سال 1901 این رقم 10 % تنزیل یافته بود. با این همه، فقر بسیاری از زنان متاهل را روانه ي بازار کار کرد واقعا در فاصله سالهای 1890 تا 1940 به رقم ده فیصد که سر شماری نشان می دهد. 40 % از زنان در بخش از دوران تاهل خود کار می

کرده اند.¹² هم چنین احتمال دارد آماري که سر شماری از میزان اشتغال زنان به دست می دهد کم تر از میزان واقعی باشد، و هم به این سبب که اگر مردی در آمد کافی برای تأمین زن و فرزند خود داشت از منزلت بیشتری برخوردار بود و بنا بر این شاید بعضی مردان تمایلی به ثبت شاغل بودن همسر خود در ورقه های سر شماری نداشته اند. به هر صورت مشارکت زنان در بازار کار بسیار زیاد بود چون اکثریت زنان مجرد کار می کردند و در برخی سالهای سده نوزدهم شمار ایشان به $\frac{1}{4}$ کل زنان می رسید. در 1871 مجموعاً 31% از زنان بالای 10 سال شاغل بودند و در سال 1931 این میزان برای زنان بالای 14 سال به 34% رسیده بود.¹³

با پایان سده نوزدهم تبعیض شغل زنان را به گسترده ی کوچک از مشاغل پست و کم در آمد محدود کرده بود بسیاری از زنان پس از ازدواج دست از کار می کشیدند زنان شاغل در قیاس با مردان، جوان تر بوده اند. اتحادیه های کارگری مردانه از دستیابی زنان به مشاغلی که دستمزدهای بالاتر داشت جلوگیری می کردند و مبارزه آنان برای کسب دستمزد خانواده برای مردان بود یعنی دستمزد که برای تأمین زن غیر شاغل و فرزندان تکافو کند. زنان حتی برای کار های مشابه با کار مردان دستمزد مساوی دریافت نمی کردند. برای مثال تساوی دستمزد معلمان مرد و زن تا سال 1962 هنوز کاملاً به اجرا در نیامده بود. دولت هم در

¹² همان اثر، ص 175

¹³ 1871 پایان مکتب در 10 سالگی بود در 14 1931 سالگی.

بخش خلقی تبعیض شیخی و مطلوب تر جلوه دادن
 اشتغال زبیرای استخدام نقش داشت. قوانین
 محدود کننده، که به اصطلاح برای حمایت از
 زنان وضع شد در عین حال آنان را از بعضی
 مشاغل کنار گذاشت و ساعات کار را محدود و
 فاصله ی زمانی خاصی برای کار زنان تعیین
 کرد. مردان غالباً زنان شاغل به ویژه
 متاهل ها را تهدیدی برای مشاغل و وجهه ی
 خود در مقام نان آور می دانستند و می
 گفتند که شمار کارهای مزدی محدود است و
 اگر قرار باشد زنان هم کار کنند بعضی
 خانواده ها بدون در آمد می مانند.

هم چنین تصور می شد زنان عموماً سبب
 پایین آمدن سطح دستمزد ها می شوند چون
 میتوانند با مزدی کم تر از مردان کار
 کنند. پس نتیجه می گرفتند که زنان را
 باید از کارهای مزدی کنار گذاشت یا به
 حرفه های پست کم در آمد محدود کرد.
 اتحادیه های کار گری در تسلط مردان بود و
 از شرایط و دستمزدی های آنان حمایت می
 کرد. زنان از پیوستن به اتحادیه ها منع یا
 ترسانیده می شدند و در هر حال به نظر می
 رسید که اتحادیه ها هم علاقه یی ندارند
 سخن گوی منافع زنان باشند. بنابر این می
 شد گفت که این قوانین حمایتی به همان اندازه
 که برای حمایت از زنان وضع شده حفاظت از
 منافع مردان کار گر در برابر رقابت زنان
 را نیز در نظر داشته است. البته زنان
 نیز ساکت نماندند و در همه ی سطوح به
 مبارزه برخاستند تا به حق مشارکت برابر
 با مردان در زمینه ی اشتغال دست یابند.
 از آن جمله میتوان به مبارزه ی ایشان
 برای حق تحصیلات و کسب مجوز طبابت اشاره

کرد. زنان از سوی دیگر اتحادیه های کارگری خود را تشکیل دادند و علیه شرایط نامناسب کار مبارزه کردند. اما روی هم رفته مردان و اتحادیه های کارگری دولت موفق شدند بازار کاری تفکیک شده ایجاد کنند و با پایان سده نوزدهم اصل زندگی خانگی در میان مردان و زنان همه ی طبقات اجتماعی مقبولیت عام یافت.

هر چند عده ی بسیار زیادی از زنان طی سالهای اول جنگ جهانی کار می کردند ولی پذیرفته بودند که پایان جنگ باید اولویت کار را به مردان داد. بسیاری از کارفرماها از جمله بانک ها دولت مقررات منع ازدواج را به اجرا در آوردند، یعنی زنان در صورت ازدواج دست از کار می کشیدند؛ این مقررات در ^{بخش چهارم - تاریخچه} ~~مقررات در~~ ^{اشتغال زنان} مورد زنان متاهل تا زمان تصویب قانون آموزش در سال 1944 همچنان رعایت می شد. از جنگ دوم جهانی به بعد شمار زنان شاغل به ویژه در میان متاهل روبه افزایش بوده است.

تاریخ اشتغال رسمی زنان در افغانستان:

تاریخ اشتغال رسمی زنان در کشور ما خیلی جوان و فراز و نشیب را سپری نموده است. چنانچه تاریخ اشتغال رسمی زنان را در زمان حکومت امیر امان اله خان مشاهده می نمایم.

«قابل تذکر است که امیر امان اله خان با همکاری همسرش، زمینه درس خواندن و امکان تحصیل را برای زنان فراهم نمود و در سال 1938 « 1307 » مکاتب دخترانه را فعال نموده و جریده را به نام ارشاد النسوان به چاپ رسانید که این نشریه مطالب بسیار

جالب و خواندنی جهت آگاهی زنان چاپ و نشر می کرد.¹⁴ «تشکیل «انجمن حمایت نسوان» که این انجمن توسط 12 نفر از زنان روشنفکر اداره می گردید همه گویای کار زنان در این سده است.¹⁵

کمیت زنان و مردان شاغل در افغانستان

کمیت زنان شاغل در ادارات دولتی افغانستان به مقایسه مردان خیلی ها اندک بوده که در جدول زیرین تعداد آنها به فیصدی ارقام می گردد. قابل تذکر است که این ارقام از سالنامه احصایه مرکزی گرفته شده و صرف در آن آمار ذکر شده و از سایر متغیرها چون سن و تحصیلات تذکر نرفته است.¹⁶

نوعیت و وظیفه	کمیت مردان شاغل	کمیت زنان شاغل
مامورین رسمی	75%	25%
پرسونل بخش پنجگانه تی یافته	89.23%	10.77%
های متعلمین	73%	27%

¹⁴ دین محمد جاوید، زن در تاریخ افغانستان، (کابل: نا معلوم، 1381) ص 84

¹⁵ همانجا

¹⁶ -----، سالنامه احصائیوی نشریه شماره 24، سنبله 1382 ص 28

بخش پنجم یافته های تحقیق

این بخش به عمده ترین یافته های این گزارش اشاره میکند. این یافته ها طوری که گفته شد؛ نتیجه مصاحبه ها، مطالعات و بررسی های است که ذیلاً خلاصه میگردد:

1- انواع فعالیت های اقتصادی که زنان به آن مشغول اند:

درین راپور در قدم اول کوشیدیم تا لست از فعالیت های را که زنان در افغانستان از نظر اقتصادی اشتغال دارند تهیه نماییم. این موضوع مسلم است که نوعیت کار زنان در دهات و شهرها یکسان نیست؛ با اینکه مسولیت های آنها در قبال فامیل آنها را در نقش مشابه قرار میدهد اما درعمل با توجه به شرایط زندگی و امکانات آنها مشغولیت های متفاوت دارند. زنان در دهات و شهرها در داخل منزل و بیرون منزل کار میکنند.

کار در تنظیم امور منزل:

تنظیم امور منزل بوسیله زنان از جمله تقسیم کار یست که از سالیان متمادی وجود داشته و مهر جنسیتی خورده است. طوریکه مردان عهده دار امور بیرونی و زنان عهده دار امور داخلی خانه می باشند. و مردان توقع دارند که زنان کارهای خانه را انجام

بخش هیندجیم کیه فلهین
هنر لاجه ابري هاي
جنسي کار باعث
شده که شوهران
نیروي کار زنان
شانرا مالک
شوند.

در تحقیقات که
انجام شد تقریباً
بیش از 85% از
زنان خانه تذکر

دادند که بیش از 12 ساعت کار می کنند. در
حالیکه 15% دیگر بیش از 14 ساعت در یک
شبهانه روز کار می کنند.

این امر واضح می سازد که زنان وقت
زیادی خود را به کار و امور منزل سپری
می کنند. و کمتر ممکنست به استراحت و یا به
تفریح پردازند.

اما مشکلات عظیمی از این ناحیه متوجه
آنها می شود نخست آنها عاید ندارند. و کار
آنها از انظار پنهان است؛ ثانیاً این طرز
تلقی در وجودشان ایجاد می شود که آنها
برای کار در خانه پیدا شده اند؛ ثالثاً
خود را متکی به مردان دانسته و طرز تفکر
کاردر بیرون و خود کفایی در نزدشان زایل
می شود.

کار در موسسات دولتی و غیر دولتی:

با توجه به
جو سیاسی در
حال حاضر زنان
در فعالیتهای

اقتصادی و اجتماعی در مقایسه با هر زمانی در گذشته اشتغال به کار دارند. اشتغال زنان در موسسات دولتی و غیر دولتی سهم عمده ای در تنظیم خانواده، بهبود وضعیت اقتصاد جمعیت به طور کلی ایفا می نماید. براساس امار بدست آمده فعالیت های که زنان در این عرصه دارند، از نگاه کمی نظر به سایر سکتورها در سطح دومی قرار دارد به بیان دیگر زنان در افغانستان معمولاً در منابع خصوصی کار می کنند و در قدم بعدی در امور رسمی اشتغال دارند.

مقدار عایدی که از این عده از زنان نصیب فامیل شان می شود. خیلی ها ارزنده است زیرا در پهلوی معاش که آنها بدست می آورند و در فامیل شان به خرچ می رسانند. مجبور اند وقت اضافی خویش را به سرپرستی و کار در خانه به مصرف می رسانند. معمولاً این عده از زنان 8 ساعت در خارج از خانه کار می کنند. و مجبور اند 4 الی 6 ساعت دیگر را به امور منزل اختصاص دهند. چنانچه تحقیقات ما این ادعا را به اثبات می رساند. به استثناء معلمین تقریباً بیش از 80% شاغلین زن 8 ساعت را در دواير رسمي کار می کنند و به همین فیصدي مجبور اند 4 تا 6 ساعت دیگر را به سرپرستی امور خانه اختصاص دهند.

کار در صنایع خصوصی:

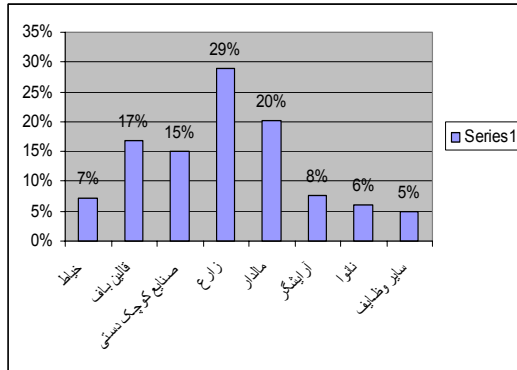
در ساحه کار خصوصی زنان که در این راپور با آنها مصاحبه صورت

گرفته است در کتگوري وظايف ذيل قرار دارند:

- خياط
- قالين باف
- مشغول در صنايع كوچك دستي
- زارع
- مالدار
- آرايشگر
- نانوا
- ساير وظايف

گراف نشان مي دهد كه بيشترين آمار را خانمهاي زراعت پيشه، در حاليكه در قدم دوم زنان مالدار در قدم سوم خانمهاي قالين باف دارا مي باشند. به بيان ديگر خانمها بيشترين سهم در زراعت، مالداري و قالين بافي

مهمترين مشاغل در حاليكه فيصدي خيلي كم از آنها مصروف نانوائي و آرايشگري مي باشند.

كار در ساحه تجارت:

بر خلاف آنچه مردم تجارت را يك وظيفه

مردانه مي دانستند؛ امروز تعداد بيشتر از خانمها خوشبختانه به تجارت در افغانستان روي ميآورند. فعاليت هاي اين دسته از زنان قبلاً بشكل پراكنده بوده در حاليكه فعلاً با تاسيس شوراي زنان تجارت پيشه تا اندازه منسجم شده است.

این شورا که به ابتکار چند زن متشبهت به کمک مالی

یونیفم در اکتوبر 2003 عرض اندام نموده است توانسته است ورکشاپ های را جهت بلند بردن ظرفیت خانمهای تجارت پیشه براه اندازد و علاوه بر متشبهتین خصوصی

نیز کمک های مالی را فراهم سازد. این زنان با اینکه به منابع و فرصت بیشتر برای رشد ظرفیت های خود ضرورت دارند اما بازهم توانسته اند نقش اقتصادی زنان را از مفهوم کلیشه یی آن بیرون کنند. در مصاحبه های که با این دسته از زنان داشتیم؛ آنها ابراز داشتند که برای انجام تجارت خوب و با منفعت آنها ضرورت دارند وقت بیشتر را مصروف کار باشند و بر علاوه بخش پایتجیمه مناطق مختلف داخل و خارج کشور مسافرت میکنند.

از جمله مشکلات اساسی که این گروه با آن مواجه اند از همه مهمتر مشکلات مالی است زیرا برای آغاز تجارت موفق به سرمایه گذاری و پول بیشتر نیاز است که اکثر از این خانم ها به آن دسترسی ندارند.

27% زنان تجارت پیشه که مورد مصاحبه قرارگرفتند تصمیم آخري امور تجارتي آنها را مردان اتخاذ میکنند و آنها به تنهایی حق تصمیم گیری را ندارند.

به صورت کلی تمام زنانی که مصروف تجارت اند و با آنها مصاحبه صورت گرفته است گفته اند که آنها به رشد ظرفیت های خود نیاز دارند؛ آنها نیاز دارند به طور مثال پلان تجارتي تهیه نمایند، از علم تجارت آگاهی پیدا نمایند و امثال آن که فرصت های لازم را در زمینه در اختیار ندارند.

(67) % زنان تجارت پیشه دلیل اینکه چرا به این مسلک روی آورده اند خود کفایی میدانند.

(32) % آنها فکر میکنند که فامیل هایشان آنها را درین رابطه کمک نموده اند در حالیکه (35) % برای ادامه کار های تجارتي خود به موانع از طرف فامیل هایشان مواجهه اند.

بر علاوه باید گفت که تجارت برای زنان بیشتر یک شغل شهری است و زنان در دهات و روستا ها هنوز به آن دسترسی ندارند.

2- موانع و مشکلات

زنان چي در خانه و چي در بیرون خانه با مشکلات در هنگام انجام کار مواجهه اند. اما واضح است که این مشکلات بیشتر زنان را در کار های که غیر از امور منزل است؛ مواجهه اند. یکی از بزرگترین مشکلات که زنان را از محیط کاری و ادامه کار دور نگه می دارد، نبود نهادها و مراکز مسئول برای نگهداری و مراقبت از کودکان آنها است. این مشکل عمدتاً برای زنانی که در مناطق روستایی و دهات زندگی می کنند و برای آنانی که تنها فرد مسئول برای نگهداری از کودکان شان هستند، به یک بحران تبدیل شده است. نبود نهاد های مسول برای مراقبت از اطفال در

بسیاری حالات زنان را ناگذیر ساخته است که از ~~بخش پنجم نظر نمی‌کنند~~ چنانچه (38) % زنان که درین ~~هاپور با آنها مصاحبه شده~~ است دلیل کار نکردن شان را عدم امکانات برای مراقبت طفل شان بیان کرده اند.

رسم و رواج های ناپسند از دلایل دیگری است که زنان را در محیط کار نا راحت میسازد. چنانچه اکثر از خانم های که در بیرون از منزل کار میکنند باید برای فامیل و اطرافیان خود قناعت بدهند و دلایل مختلف ارائه نمایند تا آنها با کار این خانم موافقت نمایند. زنان مجبور اند به صورت حتمی تابع وقت بوده و بیشتر از وقت تعیین شده رسمی را در محل کار سپری نکنند. زیرا این موضوع خلاف عرف است که یک زن برای ساعات متوالی بیرون از منزل باشد.

مسولیت های منزل که قبلا از آنها تذکر به عمل آمد نیز برای زنان مشکلات فراوانی را ایجاد مینماید. یک زن شاغل از زمانی که از کار به خانه بر میگردد، باید توقعات فراوانی که از او وجود دارد به همه آنها برسد. باید به اطفال برسد، غذا تهیه نماید، لباس بشوید، از مهمانان پذیرایی بکند که این همه مسولیت باعث خستگی فراوان زن شده به او فرصت استراحت را نمیدهد. خستگی های دوامدار و کار متوالی برای زنان فرصت اینرا نمیدهد که برای رشد ظرفیت های خود اقدام نمایند در نتیجه بازدهی و کیفیت کار زنان به مراتب پایانهتر از مردان میگردد و حضور دست اول را در محیط کاری از دست میدهند. در ذیل به چند نظر در مورد توجه نمایید:

خانگی از هرات:

« مدت 5 سال می شود که از پوهنچی اقتصاد فارغ شده ام در یکی از دوایر رسمی کار می کنم، چهار فرزند دارم. کسی نیست که فرزندانم را نگهدارد، دو طفلم که خورد سن

هستند در کودستان می باشند. اما طفل دیگر که مکتب می روند و بعد از مکتب رفتن به خانه می آیند. هر لحظه در دفتر فکر می کنم که حادثه دلخراشی متوجه فرزندانم نشود. پس در اینصورت چطور می توانم کار کنم.»

خانگی از کابل:

« من بعد از اینکه از مکتب فارغ شدم در یکی از موسسات خارجی کار می کنم، دارای دو فرزند می باشم و یکی اش شیر خور است و در زمانیکه در کودستان فرستادم اش مریض شد. ناگزیرم که یا وظیفه ام را ترک کنم و یا اینکه برای طفل یک نفر بگیرم که نگهداری اش کند و آنهم زمانیهست که هزینه اش را داشته باشم. زیرا شوهرم بیکار است.»

به همین ترتیب زنانی که در دهات مصروف فعالیت اند و بیشتر به کار های مثل مالداري و زراعت، بچه های این جماعتی به افتخار اشتغال دارند نیز با مشکلات مالی مواجه اند.

خانگی از جوزجان درینمورد چنین میگوید:

" در هنگام بافتن قالبین طفلم را ادویه خواب اور میدهم تا فکرم را مختل نسازد و نقش قالبین خراب نشود."

به همین ترتیب خانگی دیگری از پروان مشکل خود را چنین بیان میکند:

" چون برای نگهداری طفلم کسی را ندارم، زمانیکه برای کار مزرعه میروم طفلم را به پشتم بسته میکنم."

3- مقدار عاید

به طور عموم مقدار عایدی که زنان از فعالیت های شناخته شده اقتصادی خود بدست میآورند؛ متفاوت است. خوشبختانه در ادارات دولتی و موسسات در افغانستان تفاوت در مزد بر اساس جنسیت وجود ندارد اما آنچه قابل توجه است اینکه زنان به نسبت مشکلاتی که قبلاً ذکر شد از دسترسی به پست های بالاتر که مسلماً امتیازات مالی بیشتر هم دارند محروم میگردند و به همین تناسب عاید کمتر از مردان بدست میآورند. چنانچه بیشترین تعداد زنان شاغل در شهر ها را

امروز زنان تشکیل می‌دهند که در موقف‌های پایانتز مثل پست‌های سکرتریت و سایر پست‌های مادون کار می‌کنند.

خانمی از مزار شریف درین مورد چنین می‌گوید:
 «امکانات تحصیل بیشتر را نداشتم زندگی فامیلی و امور منزل مانع این امر می‌شد. بنابر این چون اقتصاد فامیلی ما بسیار ضعیف بود، خواستم که در یکی از ادارات به پست ماموراداری ایفای وظیفه نمایم، که معاشم در حدود 2700 افغانی می‌باشد.»

خانمی از کابل:

«تحصیلات عالی با ظرفیت‌های بلند دارم اما نمی‌توانم اضافه‌تر از وقت رسمی جای کار کنم، چند بار به بست‌های اول و دوم پیشنهاد شدم اما چون این پست وقت و زمان زیاد لازم داشت ناگزیر شدم با وجودیکه می‌خواستم آنرا رد نمایم.»

و اما زنان در دهات با توجه به تمام مشکلاتی که آنها در ساحت کار متقبل می‌شوند، عمدتاً عاید بسیار پایان بدست می‌آورند که این موضوع از یک طرف ناشی می‌شود از کساد بازار کار در اطراف و از طرف دیگر به بازدهی زنان ارتباط می‌گیرد که بر اساس دلایل مشابه به آنچه در مورد زنان در شهرها ذکر شد از دسترسی به عواید بلندتر محروم می‌مانند، این عده زنان شاغل در پهلوی اینکده مصروف مشاغل خود هستند که در فوق از آن ذکر بعمل نیامد، ~~باید وظایف خانگی خویش را نیز به عهده بگیرند که در اینصورت فشار عمده کار بالایشان تحمیل می‌گردد زیرا از یکطرف مجبور اند که مصروف امور منزل شوند و از طرف دیگر ناگزیر اند مشاغل خود را نیز به پیش ببرند.~~ درینمورد خانمی از کابل چنین می‌گوید:

"با وجودیکه فارغ التحصیل فاکولته ام اجرای وظیفه در بیرون از منزل برایم مشکل است، زیرا در خانه نیزمسولیت‌های زیادی دارم که به آنها باید برسم و انجام دوکار درعین زمان فشار زیادی را بالایم وارد می‌کند."

مشکل دیگری که عده از خانها دارند این است که ناگزیر اند در عین وقت دو وظیفه را به پیش ببرند یعنی عهده دار امور منزل باشند و در زراعت، مالداري و غیره ... مردان را یاری رسانند. چنانچه در یکی از سوالنامه های پروان چنین می خوانیم :

"بر علاوه انجام دادن امور منزل مرصیح زود باید به مزرعه رفته و علف برای خوراک گاوها و گوسفندانم بیاورم."

4- نحوه مصرف عاید

موضوعی دیگری که در جریان تهیه این راپور بر ملا شده است ارتباط به نحوه مصرف عاید دارد. به دلیل اهمیت که این موضوع در تامین استقلال اقتصادی زنان دارد این موضوع تحت بحث جداگانه بررسی خواهد گردید اما به صورت مختصر باید گفت که نحوه مصرف عاید از جمله مشکلات اساسی زنان به شمار می رود. آنان با اینکه با قبول تمام مشکلات و موانع به کار ادامه می دهند اما نقش اساسی در مصرف این عواید ندارند.

5- نقش استقلال اقتصادی زنان برای استفاده از حقوق مساوی

خانمی از کابل:

« من 27 سال دارم و لسانس می باشم دارای 3 فرزند هستم و شوهرم در یکی از ادارات دولتی کار می کند... در زمان طالبان زمانیکه کار نمی کردم مجبور بودم از شوهرم پول بگیرم حتی زمانیکه مریض می شدم بسیار به مشکل نزد داکتر می رفتم. و حتی نمی توانستم جای بروم زیرا تمام این مسایل ایجاب مصرف را می نمود. اما حالا در یکی از موسسات خارجی کار می کنم. می توانم تمام ~~موسسات را~~ ^{موسسات را} ~~بر آورده~~ ^{بر آورده} بسازم و حتی دیگران را نیز کمک کنم می توانم نظر بدهم و یا خود و اطفالم را در هنگام مریضی تداوی کنم حتی می توانم روزهای جمعه به تفریح گاهها بروم و تفریح کنم.»

خانمی از جوزجان:

« زمانیکه متکی به شوهرم بودم و از خود پول نداشتم هیچ نوع حقی در خانه نداشتم حتی نمی توانستم در تربیه فرزندان سهم بگیرم و زمانیکه جای می خواستم بروم باید چندین بار اجازه می گرفتم. اما زمانیکه پدرم فوت نمود و برادرهایم میراث مرا هم بنابر وصیت پدرم دادند. رویه تمام اعضای فامیل با من تغییر کرده است. حالا می توانم به خوبی از اقرارم دیدن نمایم. یا آنها را مهمانی کنم می توانم خود را تداوی کنم حتی دخترم که تازه جوان شده و پدرش می خواست وی را شوهر بدهد ممانعت نمودم و گفتم دخترخورد است و وقت ازدواجش نیست.»

خانمی از قندهار:

« من 25 سال دارم و در یکی از موسسات خارجی کار می کنم. سه خواهر و دو برادر دارم. دو خواهرم که بیکار بودند. پدرم بدون رضایت شان آنها را شوهر داد. اما من در مقابلش ایستادگی نمودم. گفتم با مرد دخواه ام ازدواج می کنم. حالا با پسری که می پسندم نامزد شده ام.»

دسترسی به اقتصاد طوریکه در مثال های فوق دیده میشود زنان را در مبارزه آنها برای دسترسی به حقوق مساوی کمک میکند. بر علاوه دسترسی مستقلانه به اقتصاد زنان را قادر میسازد تا برای رشد ظرفیت های خود بیشتر سرمایه گذاری نمایند؛ تعلیمات فرزندان خود را تامین نمایند. سهمگیری زنان در تامین مصارف خانواده نقش آنها را به حیث شریک زندگی در موقف مساوی با مردان خانواده قرار میدهد. بر علاوه فعالیت های زنان برای تامین منابع اقتصادی آنها را به کسب بیشتر و تماس بیشتر به اجتماع میکشاند که

این موضوع از یک طرف برای رشد درک و آگاهی از ظرفیت های زنان مفید واقع میشود و از طرف دیگر حضور زنان در اجتماع حساسیت های دوامدار را که در بخش بيطيم بي حضور اجتماعي زنان در طبي سيالتيان، جنگ شکل گرفته است از بین خواهد برد و بر علاوه زنان از طریق اشتراك در ساحه کارمهارت ها و ظرفیت های خودشان را رشد میدهند که این موضوع حضور کیفی و قوی زنان را در حیات اجتماعی و سیاسی کشور نیز تامین خواهد کرد.

به همین ترتیب در بسیاری قضایای خشونت علیه زنان مشاهده میکنیم که قربانیان خشونت تا سرحد بسیار بالا زنانه استند که خود از توانمندی اقتصادی برخوردار نیستند و اکثراً برای اینکه از نظر اقتصادی وابسته به مردان اند ناگزیر اند همه خشونت ها را متحمل شوند زیرا در غیران صورت منبع برای ادامه حیات آنها موجود نخواهد بود چون زنان چه در منزل والدین و چه در منزل شوهر بیشتر به حیث مصرف کننده گان دیده میشوند و در صورتی که توانمندی اقتصادی لازم را نداشته باشند در هر دو محل مورد خشونت واقع خواهند شد و در رابطه به زنان که قربانی خشونت های فامیل شوهر اند؛ دروازه های خانه والدین نیز به روی آنها بسته خواهد ماند.

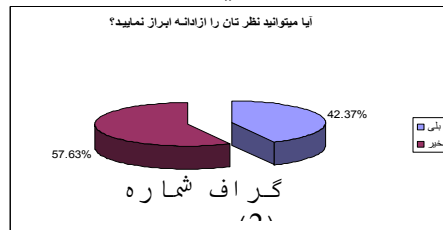
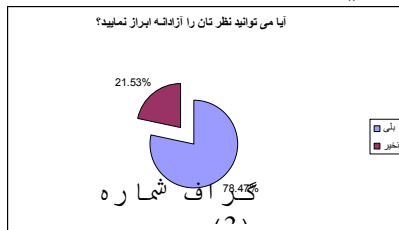
در ذیل به بعضی از ارقام و معلومات در رابطه به دسترسی زنان به حقوق بشري شان اشاره میکنیم که به طور مقایسوی در رابطه به زنان دارای استقلال اقتصادی و

زناني که فاقد استقلال و توانمندی اقتصادی اند تهیه شده است:

1- حق ابراز نظر و عقیده:

زنان فاقد استقلال اقتصادی

زنان دارای استقلال اقتصادی

حالا براي اینکه بهتر نقش استقلال اقتصادی را در تامین حقوق و به خصوص حق ابراز عقیده بدانیم لازم است تا نظریات خانم های بخش پانزدهم سند خانم‌ها مطالعه نمائیم.

های تحققة،

الف: نظریات خانم‌هایی که استقلال اقتصادی دارند.

خانمی از کابل:

« من دریکی از موسسات خارجی کار می‌کنم، و مبلغ 20000 افغانی معاش دارم. نظراتم تقریباً 75% در خانه تطبیق می‌شود.»

خانمی از کابل:

« پدرم که تجار پولداری بود و قبل از وفات اش بما میراث داد و من از پولش برایم جایداد خریدم. حالا هرچی در خانه اراده کنم همانطور می‌شود.»

ب: نظریات خانم‌هایی که استقلال اقتصادی ندارند.

خانمی از پروان:

« کسی به گپ من نمی‌کند. زیرا نه کار می‌کنم و نه از پدر چیزی به من ارث رسیده است.»

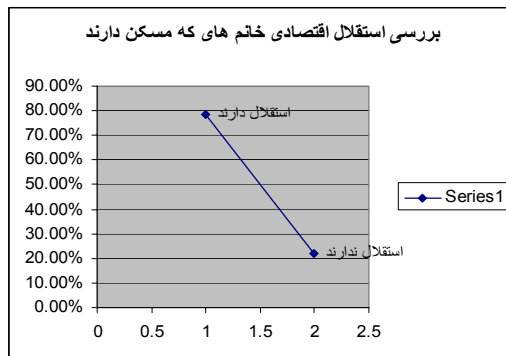
خانمی از هرات:

عده دیگری که از منابع خوب مالی برخوردار اند و هم بخوبی میتوانند از آن مستفید شوند. میتوانند خود را کاندید نمایند.

3- حق مسکن:

این حق در قرار داد بین المللی رفع هر نوع تبعیض در فقره 35 ماده 5 آن وضاحت یافته است. بیان کننده تساوی بین مرد و زن در استیفا این حق می باشد. در حالیکه آمار که ما بدست آوردیم نشان میدهد که برخورداري از این حق در تمام کتگوري هاي زنان یک سان نیست یعنی آنعده داراي زمین خانه و جایداد می باشند از استقلالیت اقتصادی برخوردار هستند.

گراف نشان میدهد که اکثریت خانمهای که مالک مسکن هستند از استقلالیت اقتصادی برخوردارند. زیرا این امر آنها را در مقابل خشونتها و فشار های اقتصادی و بی سرپناهی مقاوم می سازد.

علاوه بر آن داشتن سرپناه و مسکن در شرایط فعلی امر مهم پنداشته شده و سرمایه ثابت تلقی می گردد که ممکنست عواید خوب از آن بدست آید. بنابر این تملک زنان بر این نوع مالکیت نه تنها گامی مثبتی است بلکه در تساوی حقوق شان و

هائی تحقیر آری شان از سایر حقوق کمک زیاد نموده است. که در این تحقیق 7.88 % خانها ازین حق مستفید شده اند.

برای وضاحت بیشتر موضوع، نقل قول هایرا درین جا درج نموده ایم:

خانمی از کابل:

«خانمی 30 ساله ای استم که مدت 5 سال است که در اثر کار وزحمتکشی فراوان توانستم قطعه زمینی را خریده وبا پول شخصی خودم اباد نمایم ومشکلات نداشتن مسکن را مرفوع سازم، حال احساس مینمایم که رویه ورفتار شوهرم نسبت به سابق بامن کاملا تغییر نموده است ودر تصمیم گیری های فامیلی وحتی در سایر مسایلی که نباید مربوط من شود برایم ارزش قایل بوده ونظرات ام را بدقت گوش مینماید.»

خانمی از بدخشان:

«خانمی 38 ساله ایست که قطعه زمینی از پدر برایش به ارث مانده است.خانم خود چنین میگوید:باداشتن زمین پدری در فامیل شوهرم از مقام خوبی دربین سایر عروسان خانه برخوردار شده ام.»

4- حق ازدواج:

این حق که در ماده 16 اعلامیه جهانی حقوق بشر وضاحت یافته است وچنین می نگارد:

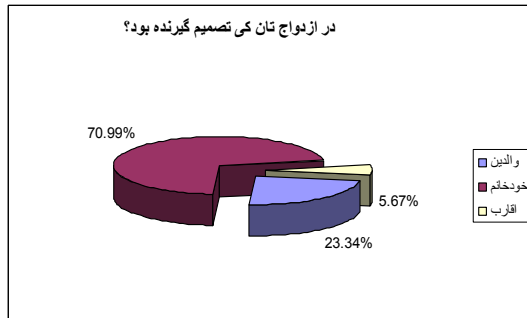
«... زن وشوهردر کلیه امور مربوط به ازدواج، دارای حقوق مساوی میباشند. ازدواج باید با رضایت کامل و آزادانه زن و مرد واقع شود.خانواده رکن طبیعی و اساسی اجتماع است وحق دارد از حمایت جامعه ودولت بهره مند شود.»¹⁸

قابل تذکر است که استفاده ازاین حقوق نیز دربین تمام خانها یکسان نبوده ،

وگرافهای زیرین به این موضوع وضاحت بخشیده است.

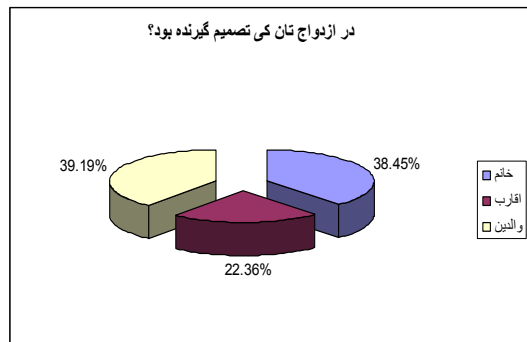
بخش پنجم - یافته های تحققة

گراف نشاندهنده بهره مندی زنان که استقلال اقتصادی دارند از این حق می باشد.

گراف نشان می دهد که فیصدي قابل ملاحظه از دختران که استقلال اقتصادی دارند؛ به رضا

یت شوهران خویش را انتخاب نموده اند. در حالیکه تقریباً در 29 فیصد ازگدروفا شماره آنها نظر سیرین شرط است.

گراف دیگر نشاندهنده بهره مندی زنان که ندارند از این حق می باشد. چنانچه برای وضاحت بیشتر نظریه عده

بخش پنجم - یافته های تحققة

«خانمی استم 34 ساله که در یکی از دفاتر خارجی کار می کنم و با یکی از همکارانم که انسان خوبی بود ازدواج نمودم با وجودیکه فامیلم همواره کسانی دیگری را پیشنهاد می کردند اما نظر خودم شرط اولی بود.»

«دختری استم 26 ساله که در یکی از دواير دولتي کار مي کنم. چندین بار والدینم تصمیم گرفتند که مرا ازدواج کنند اما قبول نکردم زیرا مسایل زندگی خود را بخوبي تامین میکنم و به همین خاطر والدینم با من در اخذ تصمیم همیشه مشوره مي نمایند، که در این اواخر به رضایت خودم با مرد 35 ساله نامزد شده ام و واقعاً خود را خوشبخت احساس میکنم.»

«خانمي استم 30 ساله که در بیرون از کشورزنده گي میکنم برای ازدواج نمودن تصمیم گرفتم به کشورعودت نمایم و یکی از هموطنانم رابه شوهری بگیرم ببین یکناچم را بفرستید و با پول خود تمام مصارف عروسیم مالی تحوّم، و فعلازنده گي خوبی دارم.»

5- حق حفظ ا لصحه:

حق دسترسي به خدمات صحي برای همگان در اکثر قوانین ملي و بين المللي وضاحت یافته است.

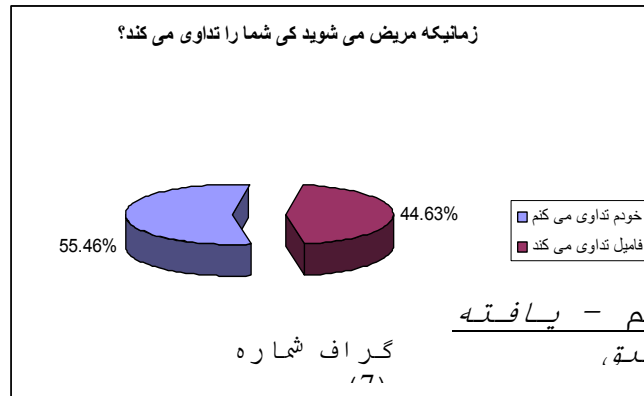
مرد و زن بدون تبعیض میتوانند از این حق بهره مند شوند. این حق در ماده 25 اعلامیه جهانی حقوق بشر تسجیل شده و چنین مینگارد:

« هر کس حق دارد که سطح زندگی، سلامتي و رفأ خود و خانواده اش را از حیث خوراک و مسکن و مراقبتهای طبي و خدمات لازم اجتماعی تأمین کند...»¹⁹

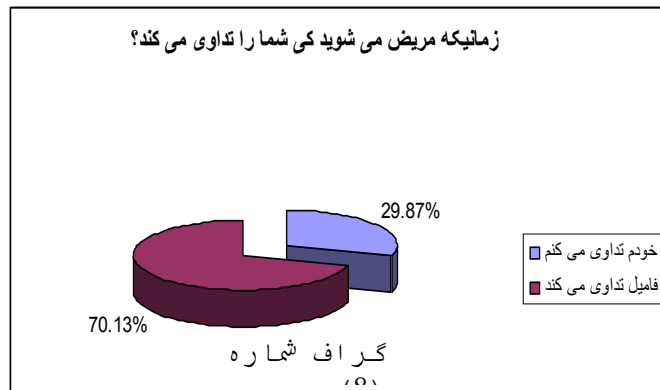
در حالیکه استفاده از این حق که به صحت و سلامتي انسان ارتباط ناگسستني دارد در تمام انسانها به خصوص خانمها یکسان نیست. زیرا آنعهه خانمهایکه استقلال اقتصادی دارند. زمانیکه مریض مي شوند خودشان نزد

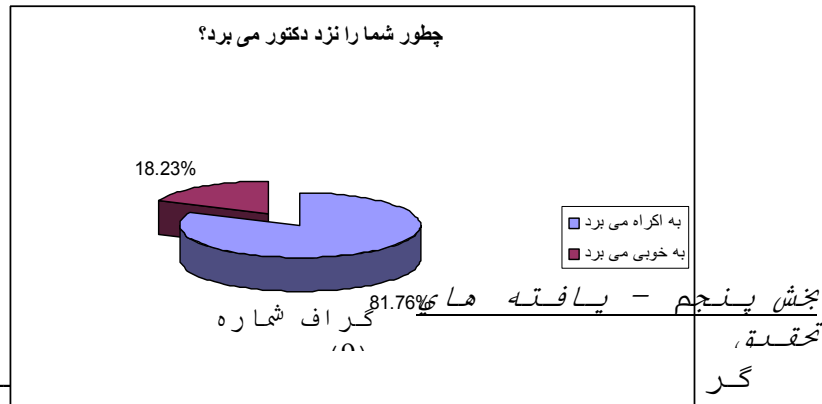
دکتور رفته و به معالجه خویش می پردازند

و در نتیجه آنها را مجبور می کند که استقلال اقتصادی ندارند و مجبور اند که یکی از مردان خانواده ویرا نزد دکتور برود و به معالجه اش پردازد و آنهم بعد از گذشت چند روز.

همچنین را حکم می کنند که...

ای که استقلال اقتصادی ندارند و فامیل شان آنها را معالجه می کنند. در هنگام تداوی با آنها رویه خوب نکرده و آنها را به اکره نزد دکتور می برند. قابل تذکر است که این موضوع رابطه مستقیمی با اقتصاد و خود کفایی دارد. زیرا بلند رفتن قیمت در عرصه خدمات صحتی و عرضه آن به افراد جامعه از قبیل فیس دوکتور، نسخه دوا، معاینات بسترشدن در شفاخانه ها همه و همه مستلزم مصرف هزینه است. بنابر این آنعده زنانیکه استقلال اقتصادی دارند نظربه آنعده که ندارند خوبترمی توانند از این حق مستفید شوند.

6- نقش اقتصادی زن در منزل (کار بدون مزد)

1. "کار چیز است که باید آن را انجام داد - کار زحمت است نه لذت و وقت گذرانی"
2. "کار همان چیز است که در جریان روز، از 9 صبح تا 5 عصر اتفاق می افتد."
3. "کار زمانی کار است که در بدل آن پول دریافت کنی."

4. "کار چیزیست که در خارج از منزل روی می دهد."

آنچه در بالا خواندید نظریات مردم در رابطه به کار است. بیشتر این نظریات با واقعیت زندگی زنان تطابق ندارد. زیرا کار بیشتر زنان به اوقات مشخصی در جریان روز تقسیم نشده است و بیشتر آنان به صورت دوامدار و بدون وقفه کار میکنند. در حالیکه کار مردان ساعات مشخص دارد و برعلاوه کار در بیرون از منزل برای آنها این امکان را فراهم میکند که با سایر افراد اجتماع سر و کار پیدا کنند که بسیاری اوقات این کار بخش بیرون از منزل توام با تفریح نیز می باشد. مابین موضوع در مورد زنان صدق نمیکند؛ بیشتر زنان کارهای زیادی را همزمان انجام می دهند که اکثراً هم بسیار خسته کننده میباشد؛ با اینکه بعضی از این کارها، مانند بازی با کودکان و باغداری و امثال آن می تواند لذت بخش و توام با تفریح باشد اما در کنار این، کارهای دیگری نیز پیش می آید که زنان در داخل خانه آن را باید انجام دهد و در بدل آن مزدی دریافت نمی کنند و هیچ نوع تفریح بخش بیرون از منزل و جیولافتند دارد.

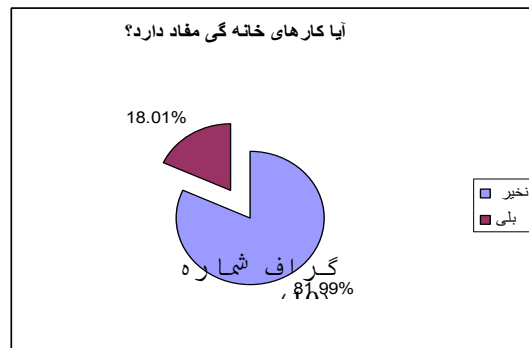
های تحقیق،

به طور کلی کار های بدون مزد زنان را میتوان به سه بخش تقسیم کرد: کار در داخل خانه، مراقبت از کودکان و همکاری با اعضای خانواده.

از آنجاییکه ارزش مادی کارهای این چنین زنان هیچ وقت برآورد نشده است در مباحث مربوط به اقتصاد مردان بیشتر به حیث

گرداننده گان اقتصاد شناخته میشوند. مردان به دلیل اینکه منبع عاید برای خانواده شناخته میشوند بیشتر مورد احترام قرار دارند؛ همیشه سخن آخر مربوط آنان است، زمانی که به منزل میآیند باید استراحت نمایند، زنان منزل باید وسایل آرامش و استراحت برای آنها فراهم نمایند. این امر مسلم است که مردان در جامعه افغانستان فشار تامین منابع اقتصادی را بر دوش دارند ولي؛ آیا زنان نقشي در مورد ندارند؟ آیا آن زنیکه از بام تا شام از خانه بیرون نمیبراید و همه روز مصروف امور منزل است نقشي در اقتصاد ندارد؟ این راپور استدلال میکند که زنان خانه به مراتب نقش بزرگتر در چرخش اقتصاد منزل دارند که البته این نقش به نوبه خود در گردش اقتصاد کشور نیز نقش دارد.

بر علاوه در نمونه گیری که ما انجام دادیم 81.99 فیصد مردم کارهای خانگی را بدون مفاد و ارزش دانسته و صرف 18.01 دیگر آنرا ذینفع برای اقتصاد فامیل دانسته اند. که این موضوع در گراف ذیل ترسیم می گردد.

درینجا به طور نمونه لست فعالیت های را که یک خانم خانه در جریان یک روز انجام میدهد با تخمین ارزش اقتصادی آن عرضه میداریم:

شماره	فعالیت	مدت / ساعت در یک شبهانه روز	ارزش اقتصادی فعالیت به افغانی
1	تهیه ناشتای صبح	1 ساعت در روز	250 افغانی
2	صفایي در امور منزل	2 ساعت در روز	250 افغانی
3	تهیه نان چاشت	1 ساعت در روز	500 افغانی
4	شستن ظروف	30 دقیقه در روز	250 افغانی
5	واریسي به اطفال	3 ساعت در روز	250 افغانی
6	آمادگی برای نان شب	1 ساعت در روز	1000 افغانی
7	شستن لباس	3-4 ساعت در هفته	1000 افغانی
8	اتو کاری	2-3 ساعت در روز	300 افغانی
9	خریداری مواد لازمه	2 ساعت در روز	100 افغانی
10	مجموع	17.30	3900

لست بالا نشان میدهد که زنان خانه در تمام روز بدون وقفه کار مینمایند. و کارشان حایز ارزش اقتصادی نیز است چنانچه اگر قرار باشد برای تمام امور منزل مستخدم استخدام گردیده و اجرت برای شان مقرر گردد پول بیشتر از حد معمول در امور منزل باید به مصرف برسد که بر اثر از خود گذری زنان این مبلغ هنگامت پول صرفه می گردد و این امر مسلم است که کار خانه و تنظیم امور منزل از جمله امور طاقت فرسا به شمار می رود. اما چون ارزش اقتصادی این نوع فعالیت های سنجیده نمیشود معمولاً امور منزل از ارزش کمتر برخوردار است.

برعلاوه لست بالا با ارزیابی ارزش اقتصادی کار های که زنان در خانه در یک روز انجام میدهند نشان میدهد که سهمگیری بخش بزرگی از در امور منزل به چي اندازه ماستحققة

به همین ترتیب موضوع دیگری را که لست بالا نشان میدهد اینست که زنان در افغانستان صرف نظر از اینکه شاغل استند و یا غیر شاغل؛ خانه دار هستند. آنده که شاغل هستند صرف در وقت رسمی مجبور هستند وظایف اداری و رسمی خویش را به پیش ببرند و زمانی که به خانه می آیند، به تمام امور منزل باید رسیدگی نمایند که به این ترتیب سهمگیری اقتصادی آنها به مراتب بیشتر از مردان میشود.

اما آنچه قابل توجه است اینکه زنان در هر موقفی که قرار دارند و بدون توجه به اینکه شاغل اند یا غیر شاغل هرگز در انجام امور منزل از خود خسته گی نشان نداده اند. با وجود موانع و زیان ها، کار بدون مزد

برای بسیاری زنان قناعت بخش است. آنها ادعا میکنند که کار در داخل خانه، زمینه را برای شان فراهم می‌سازد تا در تربیه کودکان شان مستقیماً سهم گیرند و در چنین شرایط محبتی که از سوی اعضای خانواده های خود دریافت می‌کنند خیلی قناعت بخش تر از پول است.

7- زن به حیث مولد و یا مصرف کننده

تقریباً اکثریت مردم کشور ما زنان را از نظر اقتصادی مستهلک یا مصرف کننده می‌دانند و به این باور اند که نقش زنان در اقتصاد خیلی ها اندک و ناچیز است. البته این موضوع فعلاً هم با وجودیکه جریان جذب زنان در کارهای در آمد زا روز به روز فزونی میابد ادامه دارد. باید اضافه نمود آنانکه زن را مستهلک می‌دانند. زیاد تر روی این طرز تلقی تاکید دارند که چون زنان معمولاً مصروف وعهده امور منزل اند بناً آنها مستهلک می‌باشند اما باید گفت که تحقیقات ما ثابت نموده اند که زنان مؤلد اند زیرا:

1. اکثر زنان کشور در قرا و قصبات همگام با مردان فامیلشان کار می‌کنند و در تولید سهم دارند.

2. فیصدي قابل ملاحظه از خانمها در دهات و قریه جات مردان فامیلشان را به شکل مستقیم و غیر مستقیم در انجام وظایف شان یاری می‌رسانند.

3. کارهای خانگی زنان چون در آمد ندارد از چشم اکثر مردم پنهان بوده و نقش آن در رفا خانواده و جامعه غیر محسوس بوده است. در حالیکه تحقیقات ما به اثبات رسانید که

کارهای خانگی زنان که از انظار مردم پنهان بخش سیتنجهم یوزفرگه در تامین اقتصاد خانواده مد نظر تحقیق،

8- قصه های ما (خاطرات زنان موفق در تجارت و اقتصاد)

1. « من دختری 19 ساله هستم و در یکی از دهات ولایت جوزجان مصروف قالبین بافی می باشم، مهارت من در قالبین بافی زیاد است. زیرا مادرم مرا کمک کرده و پدرم محصولات ام را بفروش می رساند. قبلاً مشکلاتی زیاد داشتم زیرا کسی حاضر نمی شد به قیمت خوب قالبین ها را بخرد و ما عاید کمی از آن به دست می آوردیم. اما حالا که بازار قالبین خوب شده است و من به شیوه های بازاریابی بلد شده ام میتوانم عاید خوبی از آن بدست بیاورم.»

2. « من دختر 28 ساله هستم در شهر کابل کلان شده ام. من ماستری در علم تجارت دارم و از همین آموخته هایم توانستم سرمایه 50000 افغانی ام را به یک شرکت بزرگ تجارتي و آموزشي تبدیل نمایم.»

3. « من خانم 33 ساله هستم و در یکی از نواحی شهر کابل زنده گی می کنم. من علاقه به امور تجارتي داشتم و شوهرم که تجار بود بمن کمک زیاد نمود. قبلاً مشکلات در سرمایه داشتم و اما فعلاً مستقلانه رهبری یک شرکت را بدوش دارم.»

9- اثرات منفي عدم تساوي و استقلال اقتصادی بالاي زنان

طوری که آمار نشان میدهد یکعده قلیلی از خانمها وجود دارند که مزد و یا در آمد مساوي با مردها دارند. اما از لحاظ مصرف و بر آوردن حوائج نمیتوانند مانند مردان فامیل از آن بهره مند شوند. که این حالت یک سلسله تاثیرات سو را از چند لحاظ متوجه

آنها ساخته است. که ما در این بخش این تأثیرات را به بررسی میگیریم:

تنها 15.35% زنان مصاحبه شونده درین راپورگفته اند که عاید آنها و مردان فامیل مساوی است. این موضوع زنان را بیشتر در موقف آسیب پذیر قرار میدهد و طوریکه قبلاً تذکر داده شد، عدم مصونیت اقتصادی زنان را در موقف حساس قرار میدهد و توانایی اتکا به خود را از دست میدهند. چنانچه در عدم دسترسی به توانایی اقتصادی آنها برای تامین حوایج خود بیشتر وابسته به مردان میگرددند. در ذیل میبینیم که تا این دستة زنان برای تامین حوایج خود به چه مشکلات مواجه اند:

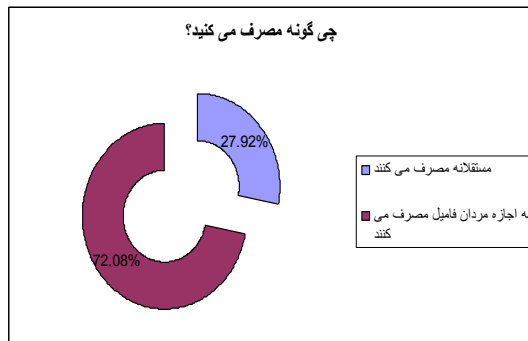
"ن" خانگی از کابل:

« من و شوهرم در یک اداره کار می کنیم زیرا رشته های ما در دوره پوهنتون یکی بود. حالا معاش مساوی نیزمی گیرم. اما من مجبور به شوهرم حساب بدهم و نمی توانم مانند وی مصرف کنم.»
"و" دختری از جوزجان:

« پدرم بالای برادرم و من یک نوع کار می کند و ما مجبوریم که برایش قالبین بافی کنیم اما من نمی توانم مانند برادرم مصرف کنم در حالیکه برادرم هر روز هر چیز نو بخرد.»

اما طوریکه در آغاز اشاره نمودیم حتی زنانیکه از نظر درآمد در سطح مساوی قرار دارند بازهم با توجه به اینکه قدرت مساوی در مصرف و

اتخاذ تصمیم برای مصرف را ندارند نیز آسیب پذیر اند. تعداد زیادی از زنانیکه دارای درآمدی

اند حکایت میکنند که به مجرد دریافت عاید ، این عاید به مرد فامیل تعلق میگیرد و به این ترتیب تنها وی تصمیم میگیرد که پول چگونه باید مصرف شود.

در یک نظر سنجی با حدود 1400 تن دریافتیم که حدود بیشتر از 40% آنها فکر میکنند که زنان باید مصارف خود را با اجازه شوهر انجام دهند. به همین دلیل میبینیم که 72% زنان مصاحبه شونده ما عاید خود را به اجازه شوهر، پدر یا برادر مصرف میکنند.

چنانچه نظر یکعده از خانها را در این مورد مرور می نمایم:

خانم از کابل :

« من به حیث معلم کار میکنم و عاید ماهانه ام حدود 2700 افغانی میشود. معمولاً 5 ساعت در ~~پیشونیزکلمر میکنم~~ ^{به شوهرم میدهم} زیرا صلاحیت مصرف را او دارد و اگر برای خریداری میروم؛ مجبورم در هنگام مصرف متوجه باشم که زیاد خرج نکنم زیرا در خانه شوهرم از من حساب می گیرد. »

دختری از هرات :

«من به حیث مامور در یکی از ادارات دولتی کار می کنم عاید ماهانه ام در حدود 2500 افغانی است و در حدود 8 ساعت در روز کار می کنم . هنگامی که به چیزی ضرورت پیداکنم بسیار به اضطراب آنرا می خرم زیرا مجبورم به برادرم حساب بدهم که پول را چه کردم. »

خانم از کابل :

« زمانیکه برای گرفتن یک کمی از پول معاش خودم نزد شوهرم می روم واقعاً خود را ضعیف فکر می کنم؛ زیرا شوهرم برای مصارف خودم برایم پول نمی دهد و اگر بدهد هم بسیار حاشیه روی می کند و خلقم را تنگ می کند. »

دختری از بدخشان :

« زمانیکه میخوام چیزی بخرم نمیتوانم جرئت کنم و به پدرم بگویم که برای پول بدهد. زیرا پدرم از من زیاد می پرسد که پول را چی می کنم و برای چی ضرورت دارم اما برادرم زمانی که از پدرم پول میخواد بدون پرسیدن اینکه کدام ضرورتی به پول دارد برایش پول داده میشود. »

در حالیکه در جریان تهیه این راپور ما کمتر با مردانی مواجه شدیم که از نحوه مصرف پول خود به خانم خود معلومات بدهند.
مردی از کابل:

« من فارغ التحصیل یکی از پوهنچي های پوهنتون کابل هستم عاید ماهانه ام در حدود 15000 افغانی میباشد. اما تا به حال یکبار هم برای خانم اجازه نداده ام که در مورد معاش من چیزی بپرسد و یا اینکه در مورد مصارف ام.»

مردی دیگری از کابل:

« در یکی از موسسات خارجی کار میکنم و عاید ماهانه ام در حدود 30000 افغانی است اما بعد از مصرف لازم نمیدانم برای خانم ام گزارش بدهم.»

ما در جریان تحقیق با زنانی مواجه شدیم که پول درآمد آنها به وسیله شوهرانشان برای خوشگذرانی و تفریح تنها خود شوهر مصرف میشود و در نتیجه زن با فرزندانش بازهم فاقد امکانات مادی برای رفع حوایج خود باقی میمانند. ما با زنانی مصاحبه کردیم که چون پنجم یا ششم ساعت متوالی قالین میبافند، فرصت برای تربیه و محبت به طفل خود را نیز صرف کار میکنند اما در نتیجه عاید آن توسط شوهر که معتاد است به مصرف میرسد.

در اینجا توجه شما را به یکی از تکان دهنده ترین این واقعیت های جلب میکنیم که از زبان یکی از زنان حکایت میشود:

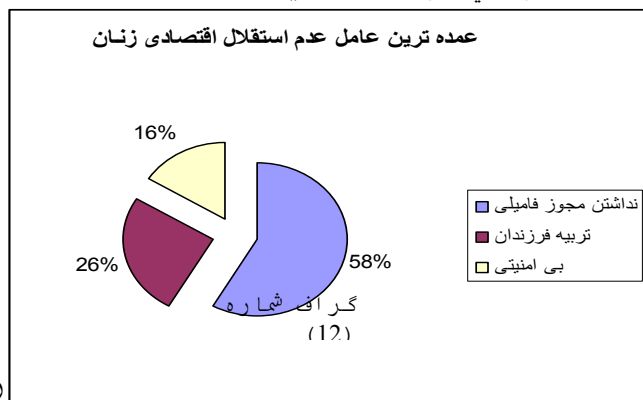
" من 35 سال دارم و 15 سال از عروسی ام میشود و دارای 4 طفل میباشم. در یکی از ادارات دولتی مصروف کار میباشم؛ وضعیت اقتصادی فامیل ما پایانتز از حد نورمال بود و برای رفع این مشکل شوهرم به یک مقدار پول ضرورت داشت تا با استفاده از آن و خرید و فروش اجناس عاید کمی برای مصارف خود تهیه نمایم. با مشوره با شوهرم در یکی از پروژه های کوتاه مدت مصروف کار شدم. این پروژه برای مدت شش ماه دوام داشت و مبلغ حق الزحمه که از این بابت دریافت کردم برای تامین نیازمندی ما کافی بود. قرار برنامه پول را به شوهرم دادم تا بر اساس برنامه قبلی از آن استفاده نماید و به این منظور او راهی یکی از ولایات سرحدی برای خریداری اجناس شد. اما زمانی که بعد از مدت 4 ماه برگشت با پولی که من تهیه کرده بودم با دختری دیگری عروسی نموده بود و او را با خود به خانه آورد. امروز او با خانم دومی خود زندگی میکند و اصلاً توجه به من و اطفالم ندارد و من با معاش ناچیزی که دارم کوشش میکنم زندگی اطفالم را تامین نمایم."

10- دلایل عدم تساوی اقتصادی زنان در افغانستان

بر اساس نتایج این تحقیق عدم استقلال اقتصادی زنان از عواملی مختلفی منشأ می گیرد که عمده ترین آنها تذکر مییابد:

1- از آنجاییکه مردان به طور سنتی در جامعه ما به حیث ریس فامیل شناخته شده اند بناً این عامل استقلال اقتصادی زنان را از ابعاد مختلف تحت سوال قرار میدهد. عنعنات و رسم و رواج های موجود در جامعه و فامیل های ما به مشکل به زنان اجازه و شرایط کار بیرون از منزل را فراهم میکند.

بخش پنجم چیه/فایلین موضوع در گراف ذیل در هلاکت به خوبی وضاحت یافته است.

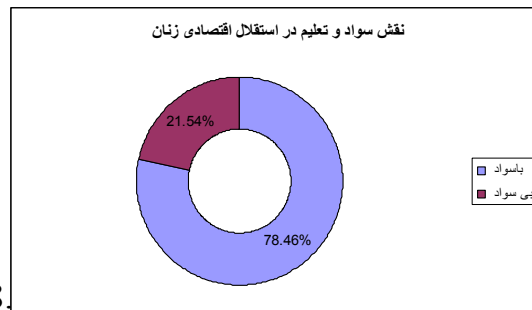

گراف از خانها نداشتن مجوز کار از طرف فامیل را عامل اساسی در کار نکردن قلمداد میکنند. در حالیکه تنها 26 فیصد از زنان مشکلات ناشی از بی امنیتی و 16 فیصد آنها از مشکلات مسولیت مراقبت از اطفال را دلیل کار نکردن خود بیان داشته اند.

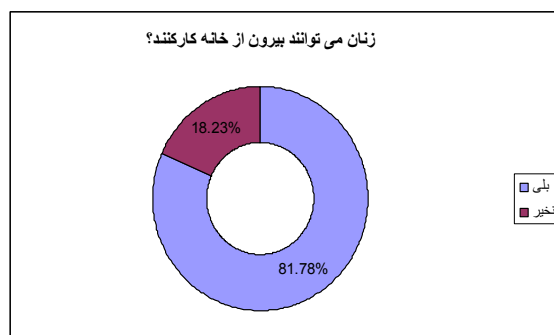
2- در نبود امکانات برای کار بیرون از منزل فرصت های دریافت مزد و دسترسی به منابع اقتصادی برای زنان محدود تر میگردد. در نتیجه زنان به کار های مثل سوزن دوزی، خیاطی، تهیه لبنیات و غیره دست میزنند که با وجودی اینکه این نوع فعالیت های وقت و انرژی بیشتر میطلبد عاید کمتری را از نظر اقتصادی به بار میآورد. در نتیجه زنان از نظر اقتصادی درموقف ضعیف تر قرار می گیرند .

3- محدود بودن امکانات برای دسترسی دختران به تعلیمات عالی و مسلکی به حیث یکی از اساسی ترین دلایل در ناتوانی اقتصادی آنها به شمار میرود. ازدواج های قبل از وقت،

فقر خانواده ها، تبعیض در بهرمندي از امکانات مساوي میان فرزندان دختر و پسر در اکثر خانواده ها امکان رشد ظرفیت را از زنان سلب میکند و آنها را از فرصت های مساعد برای دسترسی به امکانات مادي بی نصیب میسازد. در حالیکه بر اساس آمار این تحقیق تعداد کمی از زنانی که سواد بخش برنامه زیتفوت انیای های اقتصادی محروم اند. های تحفة،

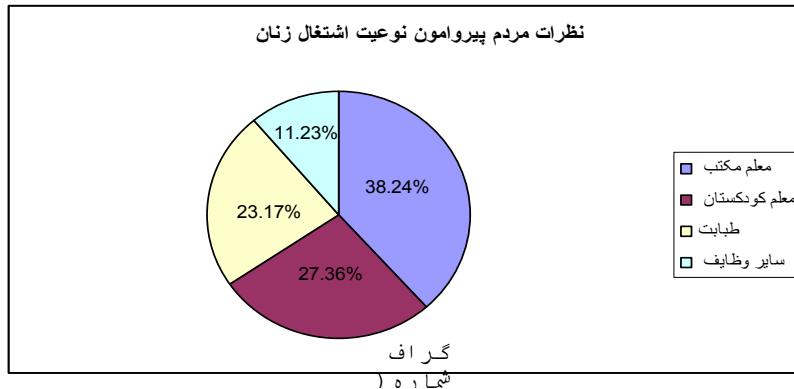
گراف فوق 78٪ زنان باسوادی که با آنها مصاحبه شده است دارای شغل و توانایی اقتصادی بوده اند و تنها 21.54٪ آنها از آن محروم مانده اند.

گراف شماره

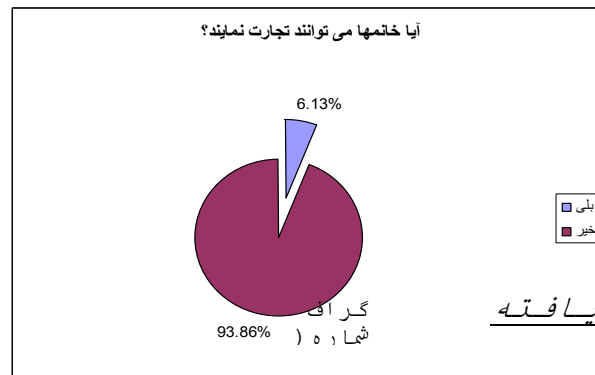
4- بر علاوه محدود بودن انتخاب مسلک برای زنان نیز از دلایل عدم توانایی اقتصادی زنان در کشور ما به شمار می رود. جنسیتی ساختن مشاغل به طور اولیایع و بعباره دیگر تقسیم کارها بر مبنای جنسیت و تصور

اینکه زنان باید کارهای را انجام دهند که با وظایف خانگی یا خانه داری شان در تناقض نباشد همه زمینه کار را برای زنان محدود ساخته است. با اینکه اکثریت از مصاحبه شوندگان ما حدود 81% مخالف کار زنان نبوده اند اما در گراف بعدی میبینیم که آنها اکثرآ ترجیح میدهند که خانمها باید معلم کودکان یا مکتب باشند. معمولاً آنعده خانمهایی که اولاد دارند باید شغلی را جستجو نمایند که ساعات کاری آن کم باشد. این نوع مشاغل در پهلوی اینکه عاید کم دارد و بیشتر خسته کننده است برای زنان فرصت کمتری برای رشد بخشهای غنیمت‌ساز و این انتخاب محدود اکثر هنرمندان به بیکاری سوق میدهد.

چنانچه در گراف فوق میبینیم تقریباً 65 فیصد مصاحبه شوندگان طرفدار بودند که زنان معلم باشند و 23 فیصد آنها طرفدار بودند که زنان باید مشاغل طبي را اجرا کنند و فیصدي کمی از آنها سایر وظایف را برای زنان پیشنهاد نموده بودند.

یک مثال دیگر برای محدود بودن زمینه انتخاب شغل برای زنان که از اذهان مردم منشا میگیرد در رابطه به تجارت زنان است. با اینکه در تاریخ اسلامی اشتغال زنان در تجارت از مثالهای است که همیشه تذکر مییابد اما مردم عام فکر میکنند تجارت کار مناسب زنان نیست.

بخش پنجم - یافته های تحقیق

5- به ادامه دلایلی که با حال تذکر یافت یکی از دلایل اساسی دیگر برای ناتوانی های اقتصادی زنان تغییر روش زندگی آنها بعد از ازدواج است. تعداد زیادی از خانم های شاغل بعد از ازدواج یا از کار کناره میگیرند و یا هم اجازه کار کردن از آنها گرفته میشود. مصاحبه های در جریان تهیه این راپور با این دسته از زنان صورت گرفته است این واقعیت را تصویر میکند:

خانمی از هرات:

«..... من انجنیر هستم و 35 سال عمر دارم مدت 6 سال کار کردم و در حدود 5000 افغانی عاید ماهانه داشتم ولی شوهرم اجازه نمیدهد که کار نمایم زیرا وی می گوید که یک زن نباید انجنیر باشد حالاً نمی خواهم

از شوهرم تقاضای پول کنم بدین لحاظ از همه اقارب دل بریده و در گوشه تنهایی زندگی می‌کنم.»

خانمی از کابل:

«من داکتر طب هستم، 38 سال عمر دارم و در حدود 10000 افغانی عاید ماهانه داشتم اما بعد از فوت شوهرم چون نمی‌توانم نوکری شبانه را انجام بدهم زیرا اطفالم به من نیاز دارند محبور شدم وظیفه ام را ترک نمایم و فعلاً مشکلات عظیم اقتصادی دامنگیرم است؛ و صرف از کمکی که فامیلم از خارج می‌کنند امرار معیشت می‌نمایم.»

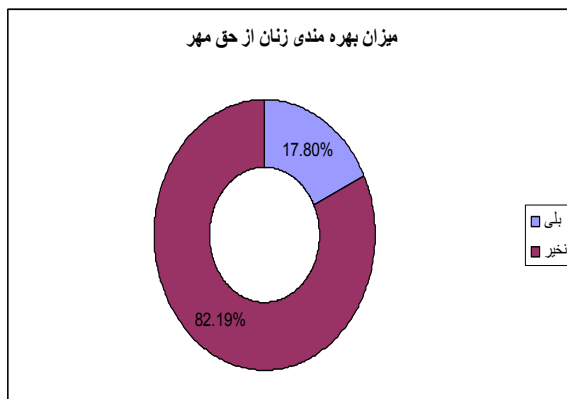
خانمی از کابل:

«من داکتر و ترنر هستم، 30 سال عمر دارم مدت یکماه کار کردم 2500 افغانی معاش داشتم اما پدرم اجازه نمی‌دهد که در کلینیک بروم... می‌گوید دختران نباید این وظیفه را اجرا نمایند کاشکی معلم می‌شدی. حالا دلم نمی‌خواهد از پدرم پول بگیرم بنابراین مشکلاتی عظیم اقتصادی دامنگیرم است.»

6- عدم تطبیق حقوق اسلامی و شرعی که در رابطه به تأمینات اقتصادی به زنان داده شده است در فامیلم ها و در مجموع در اجتماع ما زنان را به طور کل در موقعیت حساس قرار می‌دهد. طوریکه قبلاً در اینباره مفصلاً بحث شد زنان نظر به احکام شرعی از بخش پنجم بحث، یافته و نفقه بر خوردار اند که کلیه تحقیقات و بر اساس نتایج این راپور دسترسی به این حقوق برای هر زن در افغانستان سهل و مقدور نیست.

الف: دسترسی به حق مهر:

بر اساس معلومات ارائه شده در گراف ذیل میزان بهره مندی

زنان از حق مهر به 17 فیصد میرسد در حالیکه 83 فیصد آنها از این حق مستفید نشده اند. البته دلایل مختلف در عدم دسترسی زنان به حق مهر وجود دارد که این دلایل شامل عدم آگاهی زنان از این حق و چشم پوشی فامیل ها از اعطای این حق به زنان میباشد.

خانمی از قندهار در اینباره چنین گفت:
 «خدا نکند که مهرم را بگیرم زیرا شکر طلاق نشد ام...»

خانمی از کابل در این باره چنین ابراز نظر کرد:

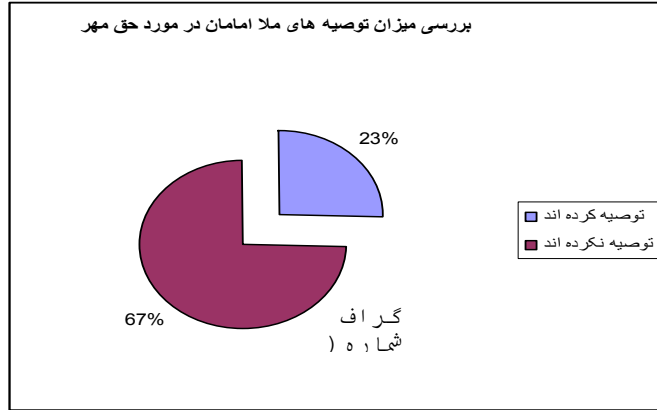
«در حدود 5 سال از عروسی ام میگذرد و مهرم در حدود 1 میلیون افغانی است. اگر تقاضا مهر کنم شوهرم بالایم قهر و فضای خانه مکرر میشود در غیر آن چون از خود کار و کسی ندارم مجبورم هر لحظه برای برآوردن ضروریاتم از شوهرم تقاضای پول نمایم و اگر مهرم را می گرفتم چنین مشکلی نداشتم.»

خانمی از جلال آباد در این باره چنین گفت:
 «من 29 سال عمر دارم و در حدود 12 سال از عروسی ام میگذرد و مهرم مبلغ 5 لکه افغانی است. اما رواج مهر گرفتن را نداریم.»

البته فراموش نباید کرد که نقش علمای دینی در معرفی این حق برای زنان و مکلفیت مردان و فامیل ها در قبال اعطای این حق بسیار اساسی است. فلسفه تعیین و اعطای مهر برای زنان که در دساتیر اسلامی به صراحت به آن اشاره شده است باید به وسیله علمای دین به آگاهی مردم رسانیده شود؛ که این موضوع وظیفه اساسی علمای دین را در قبال تامین استقلال و توانمندی اقتصادی زنان تشکیل میدهد. راپور نشان

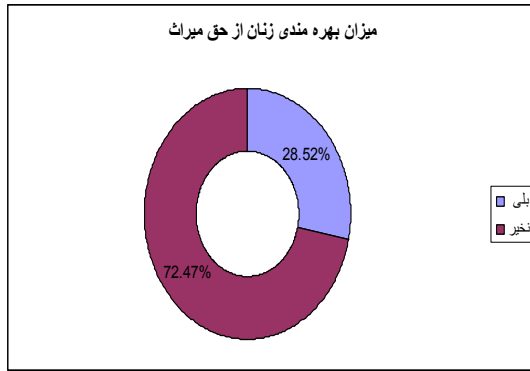
75 استقلال اقتصادی زنان در افغانستان

میدهد که فقط 32% از ملا امامان مساجد در این رابطه به مردم توصیه نموده اند.

ب: دست

این راپور افشا میکند که با وجود تذکر قاطع و آشکار قرآن کریم به اهمیت بهره مندی زنان از حق میراث، زنان در افغانستان به ندرت از این حق مستفید شده اند. این موضوع را در گراف ذیل مشاهده کنید:

گراف نشان می دهد که 72 فیصد زنان از حق میراث مستفید نشده و صرف 28 فیصد آنها از این حق مستفید شده اند.

درینمورد نیز چشم پوشی فامیل ها از اعطای حق

میراث به دختران شان و عدم آگاهی خود دختران و زنان از این حق دلایل عمده در محرومیت زنان از حق میراث شمرده میشود. برعلاوه میکانیزم های روشنی که زنان

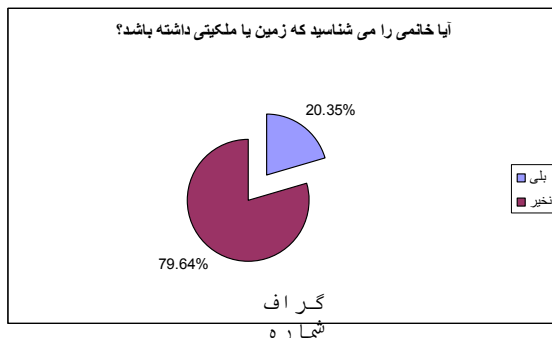
رادرین باب کمک کند تا هنوز به میان نیامده است.

خانمی از بدخشان درمورد چنین گفت: « ما دو خواهر و سه برادر هستیم وضع اقتصادی ما خواران خوب نیست اما از برادرانم خوب است زیرا تمام ملکیت پدرم نزد آنهاست. اما اگر ادعای میراث کنم برادرانم قهر می شوند.»

خانمی از میدان چنین ابراز نظر نمود: « ما سه خواهر و چهار برادر هستیم وضع اقتصادی والدین ما خوب بود و جایداد زیاد از آنها به ما ارث داده شد اما بعد از فوت ایشان زمانیکه ما تقاضای ارث کردیم بما گفته شد که شوهر کردی بالای ما حق نداری.»

بالاخره خانمی از جوزجان در این باره چنین می گوید:

« ما دو خواهر و دو برادر هستیم با وجودیکه وضع اقتصادی ما خوب نیست اما در محل ما رواج نیست که دختر از قامیل پدری ارث بگیرد. زیرا مردم به آن دختر به نظر خوب سیل نمی کنند.»

7- محرومیت تعداد بیشتر زنان از حق مالکیت بر اثر عواملی که تا حال تذکر یافت نیز میتوانند زنان را به مشکلات مواجه سازد. با اینکه

خوشبختانه قوانین و شرعی درین رابطه موجود نیست اما در عمل زنان در بسیار حالات محدود صاحب ملکیت و دارایی اند. که این موضوع از یک طرف در اثر

بخش ششم
نتیجه گیری و پیشنهادات

بخش ششم نتیجه گیری و پیشنهادات

نتیجه گیری:

دسترسی و بهره مندی خانها بدون دخالت دیگران در منابع مالی و ایفا و استیفا این حق نه تنها از جمله حقوق طبیعی شان محسوب شده است بلکه آنها را در جهت بدست آوردن سایر حقوق شان کمک می کند؛ به آنها کمک مینماید که به صورت مستقلانه و بدون اتکا به سایرین زندگی نمایند، در بلند بردن اقتصاد فامیل و کشور ممد واقع شوند و در نتیجه با آنها به حیث یک عنصر کار آمد و فعال از نظر اقتصادی و اجتماعی برخورد صورت گیرد. آواز شان به حیث انسان های مستقل قابل شناخت و سمع باشد. دین اسلام برای تامین منابع اقتصادی خانم ها ارشادات روشن و مشخص داشته و در هر مورد زنان را تشویق کرده است که در امور اقتصادی به طور فعالانه سهم باشند.

کار های خانگی زنان که در ظاهر کم ارزش جلوه میکند در واقع از ارزش بسیار اساسی اقتصادی برخوردار است که در نبود آن نظام اقتصادی فامیل ها شدیداً متضرر میگردد.

قوانین افغانستان ضمانت های نسبی را برای رشد اقتصادی زنان در خود ندارد و هیچ نوع مواظبت حقوقی را از زنان بی سرپرست فقیر ارائه نمیکند.

زنان بیشتر از مردان در جریان یک شبانه روز کار میکنند اما امتیاز کمتر از مردان به دست میآورند.

عنعنات و رسوم مختلف موجود در افغانستان فرصت های مناسب برای رشد اقتصادی زنان را از بین میبرد و یا هم محدود میسازد. از طرفی دیگر این عنعنات ساحه اشتغال زنان را محدود میسازد.

پیشنهادات

1. از آنجایی که تعلیم و تربیه عنصر کلیدی در رشد اقتصاد محسوب میگردد و عامل عمده عقب مانگی اقتصادی زنان را محدود بودن دسترسی آنها به تعلیمات تشکیل میدهد؛ بنابر پیشنهاد میگردد تا:
  - الف: زمینه دسترسی مساوی با کیفیت دختران از طریق افزایش تعداد مکاتب نسوان در محلات قابل دسترس به دختران از طرف دولت مساعد گردد.
  - ب: دولت از طریق ارائه برنامه های بدیل معیشت و کمک اقتصادی به فامیل ها آنها را برای فرستادن دختران شان به مکتب تشویق نماید.
  - ج: دولت باید از ازدواج های قبل از وقت که مانع دسترسی دختران به تحصیل و در نتیجه مانع دسترسی آنها به استقلال اقتصادی میگردد؛ با طرح پالیسی های معقول جلوگیری نماید.
2. دولت باید میکانیزم ها، پروسیجرها و ساختار های ملی را در سطح بسیار بلند دولتی با ارائه امکانات کافی طرح ریزی نماید تا این نهادها و ساختار ها فعالیت های ذیل را به هدف توانمندی اقتصادی زنان اجرا نمایند:
  - الف: به تاثیرات حضور زنان در تمام سطوح تصمیم گیری دولت را متوجه و واقف گردانند.
  - ب: وضعیت اقتصادی زنان و نقش آنها را در اقتصاد کشور به طور منظم ارزیابی نمایند.
  - ج: پالیسی ها و برنامه های را طرح نمایند که به وسیله آن از تبعیض در برابر زنان در تمام عرصه ها و به خصوص در عرصه کار و اشتغال جلوگیری به عمل آید.

3. به منظور تقویت استقلال و توانمندی اقتصادی زنان دولت باید از اقدامات ویژه و مشخص مثل تبعیض مثبت، مشخص کردن سهمیه زنان در تمام امور مربوط به اشتغال و امثال آن به حیث راه های حل کوتاه مدت استفاده نماید؛ تا بدینوسیله نقش و سهم مساوی زنان در امور مربوط به بخش خدمات و اشتغال تامین گردد.

شناسنامه

4. بر اساس تجارب و نتایج تحقیقات ما ثابت گردید که عمده ترین مشکل خانم ها در زمینه اقتصاد نادیده گرفتن نقش اقتصادی آنها است؛ بناً دولت، نهاد های مدافع حقوق زنان و سایر ادارات و نهادهای مربوط پالیسی های را طرح، انکشاف و تطبیق نمایند تا به وسیله آن موارد ذیل شناسایی گردیده و به آگاهی مردم رسانیده شود:

الف: توانمندی اقتصادی زنان

ب: جمع آوری ارقام و معلومات در زمینه اشتغال زنان در وظایف رسمی و سکتور خصوصی

ج: حضور زنان در بازار اشتغال و تجارت

د: نقش تساوی جنسیتی در انکشاف

ه: ارزش اقتصادی فعالیت های زنان

5. دولت باید فرصت های لازم شغلی در آمد زا را برای زنان مساعد گرداند.

6. بلند بردن آگاهی زنان از منابع تامین کننده اقتصاد از اهمیت فوق العاده برخوردار است. زنان باید آگاهی حاصل نمایند که حقوق اقتصادی آنها در اسلام، قوانین افغانستان و استندردهای جهانی کدام ها اند و چطور میتوانند به آن دسترسی داشته باشند. به این منظور دولت و موسسات همکار در تامین حقوق زنان از طریق راه انداختن برنامه های تنویری و آگاهی دهی زنان را متوجه این فرصت ها بسازند.

نهاد تحقیقاتی حقوق زنان و اطفال

پروژه تحقیقاتی استقلال اقتصادی

سوالنامه برای

افراد عام

پرسشنامه شماره (1)

ضمیمه شماره

۱۱۰

آدرس مصاحبه شونده:

تاریخ مصاحبه:

ولایت مصاحبه شونده:

مصاحبه کننده:

ولسوالي / شهر:

مصاحبه:

ناحیه:

وقت

مرد زن

جنس:

1. چه کارمی کنید و اندازه در آمد ماهانه تان چند است؟

2. لطفاً نظر تان را در باره استقلال اقتصادی زنان ابراز نمائید؟

3. آیا زنان میتوانند بیرون از خانه کار کنند؟

خیر

بلی

الف: از نظر شما باید چه کارهای را انجام دهند؟

ب: به چه میزان زنان میتوانند از پول در آمد خویش مصرف کنند؟

a. تمام پول.

b. نصف آن.

c. اندازه کم آن.

d. به اجازه شوهر.

e. نمی توانند.

4. آنده خانمهایی که کار نمی کنند میتوانند از پول شوهر مصرف نمایند؟

- بلي
 الف: به اجازه شوهر
~~ضمیمه~~ بدون اجازه شوهر
 نخير
 به کدام

دلیل:

5. آیا خانمها میتوانند دارای داشته باشند و صرف خودشان از آن بهره مند شوند؟

- بلي
 به کدام دلیل:

- نخير
 به کدام دلیل:

6. در فامیل تان چند نفر خانم زیست می نمایند؟ با تذکر نوعیت کار آنها

a. آنعده خانمهایی که در بیرون کار نمی کنند چه نوع کارهایی را در خانه انجام میدهند؟

b. از کار آنها چه مفادی عاید فامیل شما می شود؟

7. آیا در فامیل شما (خواهر، برادر و یا شوهر و خانمی) وجود دارد که معاش و یا در آمد مساوی داشته باشد؟

- نخير
 بلي
 در صورت بلي

- a. مساوي با هم مي توانند مصرف کنند.
- b. پسر و يا شوهر بيشتر مصرف مي کنند.
- c. خواهر و يا خانم حق مصرف را دارند.
- d. خواهر و يا خانم کمتر مصرف مي کنند.
8. در فاميل شما چند نفر ازدواج کرده اند؟

- a. آیا خانمهاي شان از حق مهر خود عملاً مستفيد شده اند؟
- بلي
- مهر اش به کدام اندازه بود؟ (
- نخیر
- به کدام دليل:

- ضمایح
9. در فاميل تان دختران از حق ميراث مستفيد شده اند؟
- بلي
- نخیر
- به کدام دليل:

10. آیا کسی را سراغ دارید در فاميل تان از طبقه خانمها که تجارت نماید؟
- نخیر
- بلي
- لطفاً يکي از قصه ها و خاطره هاي شان را بيان نمائيد.

11. آیا خانمي را مي شناسيد که زميني، خانه و يا ملکيتي داشته باشد و از آن استفاده نمائيد؟
- نخیر
- بلي

a. شي تحت ملكيت اش چي مي باشد؟

---

b. چگونه از اين ملكيت استفاده مي كند؟

---

c. به چه ميزان در ان صلاحيت دارد؟

نهاد تحقیقاتی حقوق زنان و اطفال
 پروژه تحقیقاتی استقلال اقتصادی
 سوالنامه برای
 علمای دین و ملا امامان
 پرسشنامه شماره (2)

آدرس مصاحبه شونده:
 تاریخ مصاحبه:
 ولایت مصاحبه شونده:
 مصاحبه کننده:
 ولسوالی / شهر:
 وقت مصاحبه:
 ناحیه:

1. از نگاه اسلام زن از چه منابعی میتواند مستفید شود
 تا استقلال اقتصادی بدست آورد؟

---

2. به نظر شما چه موانع و مشکلاتی وجود دارد که خانمها در
 افغانستان نمی توانند از این حق مستفید شوند؟

---

3. از نگاه شریعت اسلام آیا زنان میتوانند بیرون از منزل
 کار نمایند؟
 نخی
 بلی
 چه کارهایی را میتوانند انجام دهند؟

---

4. آیا زن میتواند تجارت نماید؟

---

5. آیا زن میتواند مالکیت داشته باشد و از آن استفاده
 نماید؟

6. لطفاً به شکل مقایسوی حقوق مالی زنان را در دوره جاهلیت قبل از اسلام و حقوق را که اسلام برایشان داد بیان نمائید.

ضمایم

اسلام

دوره جاهلیت
 1. حقوق میراث:

1. حقوق میراث:

_____

_____

2.

نفقه:

_____

_____

3. مهر:

2. نفقه:

_____

3. مهر:

_____

4. حق:

_____

7. میزان سهمگیری زنان در مصارف خانه به چه پیمانیه است؟
 زنانیکه کار میکنند. زنانیکه کار میکنند.
 زنانیکه کار نمیکنند. زنانیکه کار نمیکنند.

8. زن چقدر از مالش را میتواند هبه نماید؟

9. تخمیناً در طول یک سال چند بار در مسجد در باره استقلال اقتصادی زن بحث نموده اید؟

ب: فصل

الف: ماه یکبار

ج: سال یکبار

یکبار

د: هیچ وقت

10. علاوه بر نفقه، میراث و مهر زنان از چه منابعی دیگری میتوانند مستفید شوند تا استقلال اقتصادی پیدا کنند.

11. در افغانستان برای آئنده زنانیکه از استقلالیت مالی برخوردار نیستند چه پیشنهادی ارائه می نمائید؟

نهاد تحقیقاتی حقوق زنان و اطفال
 پروژه تحقیقاتی استقلال اقتصادی

سوالنامه برای

زنان شاغل

پرسشنامه شماره (3)

شونده:

مصاحبه

آدرس

تاریخ مصاحبه:

ولایت مصاحبه شونده:

مصاحبه کننده:

ولسوالی / شهر:

وقت مصاحبه:

ناحیه:

حالت مدنی:

1. چند سال دارید؟

2. در باره ازدواج تان معلومات بدهید؟

a. در آن وقت چند ساله

بودید.

b. ازدواج به رضایت تان صورت گرفته است.

بلی

نخیر

c. در ازدواج کی تصمیم گیرنده بوده

است.

d. فعلاً شوهر تان چند زن

دارد؟

3. تحصیلات تان تا کدام حد است؟

لسانس

ماستر

بکلوریا

بی سواد

4. وظیفه تان چیست؟

5. مقدار معاش و یا عاید ماهانه تان چند است؟

_____

a. میزان معاش درآمد ماهانه شوهر تان؟

_____

b. میزان معاش و درآمد ماهانه پدرت تان؟

_____

6. آیا مهر تان را گرفته اید؟

بلي

خیر به کدام دلیل:

_____

7. آیا پدري تان از فاميل پدر ارث گرفته اید؟

بلي

خیر به کدام دلیل:

_____

8. آیا پول و دارائی دارید؟

خیر

بلي

a. شوهر تان خیر دارد. پدرویا برادر تان خیر دارد.

b. شوهر تان خیر ندارد پدرویا برادر تان خیر ندارد

9. شما مزد کار تان را چه می کنید؟

الف: خودم می گیرم

اجازه مصرف آن را دارید؟

بلي

خیر

چرا؟

_____

ب: به شوهرم می دهم.

به شما اجازه مصرف را میدهد؟

بلي تا چه اندازه:

نځير

چرا؟

ج: به پدرم و یا به فامیل پدرم می دهم.

شما اجازه مصرف رادارید.

بلي تا چه اندازه:

نځير

چرا؟

10. آیا به کاندید مورد نظر تان به پست ریاست جمهوری و پارلمان رای دادید؟

بلي

- خودتان تصمیم گرفتید

- شوهر به شما گفت که به کی رای بدهید

- پدریا برادران به شما گفت که به کی رای بدهید

نځير

چرا؟

11. در فامیل تان کسی است که به اندازه شما معاش و عاید داشته باشد؟

پيرادر

شوهر

هيچ کدام

a. ميتوانيد مانند وي مصرف نمائيد.

b. ميتوانيد نصف وي مصرف نمائيد.

این حالت چه تاثیری در زندگی شما

دارد:

c. بسیار کم مصرف می کنید.

این حالت چه تاثیری در زندگی شما

دارد:

d. هیچ مصرف نمی کنید.
این حالت چه تاثیری در زندگی شما دارد:

e. چه دلایل وجود دارد که شما نمی توانید مانند آنها مصرف نمائید؟

12. زمانی که به چیزی ضرورت پیدا می کنید چگونه عمل می کنید؟

خودتان در تهیه آن تصمیم می گیرید.
مجردین:

a. از پدر اجازه می گیرید

b. از برادر اجازه می گیرید

c. از هر دو اجازه می گیرید

متاهلین

خودتان در تهیه آن تصمیم می گیرید.

a. از شوهر اجازه می گیرید

b. از فامیل شوهر اجازه می گیرید

c. از هر دو اجازه می گیرید

13. آیا می توانید از دارائی تان به کسی قرض دهید؟

14. آیا می توانید از دارائی تان چیزی را به کسی بخرید یا (بخشش) نمائید؟

15. زمانی که خسته می شوید می توانند تفریح نمائید؟

بلی

نخیر

16. در تصمیم که در خانه گرفته می شود تا چه اندازه نظر شما ارزشمند است؟

25%

50%

75%

100%

0%

17. زمانیکه مریض میشوید، چطور نزد داکتر مراجعه می کنید؟

a. تنها

b. همراه با شوهر _____ با شما چگونه برخورد می کند.

---

c. همراه با پدر و یا برادر _____ با شما چگونه برخورد می کند.

---

18. در فامیل تان می توانید نظر تانرا آزادانه ابراز نمائید؟

خیر

بلی

تا کدام اندازه جنبه عملی پیدا می کند؟

اکثراً

گاه گاهی

به ندرت

هیچ وقت

19. در تربیه اطفال تان نظر تان تا چه اندازه دخیل

است؟

25%

50%

75%

100%

0%

20. لطفاً یکی از خاطره های زندگی تان را در مورد مصارف تان قصه کنید.

---

21. زمانیکه اشیا قیمتی مورد ضرورت خانه را می خرید چه کسی تصمیم می گیرد؟

خودت به تنها یی

شوهر

پدر و یا برادر

و یا طوری دیگر...

نهاد تحقیقاتی حقوق زنان و اطفال
 پروژه تحقیقاتی استقلال اقتصادی
 سوالنامه برای خانم های بیکار
 پرسشنامه شماره (4)

حالت مدنی:

آدرس مصاحبه شونده:

تاریخ مصاحبه:

ولایت مصاحبه شونده:

مصاحبه کننده:

ولسوالی / شهر:

وقت مصاحبه:

1. چند سال دارید؟
2. در باره ازدواج تان معلومات بدهید؟
  - a. در آن وقت چند ساله بودید.
  - b. ازدواج به رضایت تان صورت گرفته است.
  - بلی
  - نخیر
  - c. در ازدواج کی تصمیم گیرنده بوده است.
  - d. فعلاً شوهر تان چند زن دارد؟
3. تحصیلات تان تا کدام حد است؟
  - لسانس
  - ماستر
  - بکلوریا
  - بی سواد
4. آیا به کار کردن علاقه دارید؟
  - بلی
  - نخیر
5. مانع کار تان کدام اشخاص و عوامل است؟
  - پدر و یا برادر
  - شوهر
  - همسایگان
  - همسایگان
  - دوری راه
  - بی امنی
  - عرف حاکم در محیط
  -

و یا . . .

6. مقدار معاش و یا عاید ماهانه شوهرتان (پدرتان) چند است؟

7. آیا مهرتان را گرفته اید؟

بلی

به چي اندازه بوده است

نخیر به کدام دلیل:

8. آیا از فامیل پدر ارث گرفته اید؟

بلی

نخیر چرا:

9. آیا پول و دارائی شخصی دارید؟

نخیر

بلی

a. شوهرتان خیر دارد. a. پدر و یا برادرتان خیر دارد.

b. شوهرتان خیر ندارد b. پدر و یا برادرتان خیر ندارد

c. مدرک عاید شما چیست.

10. شوهرتان زمانیکه معاش می گیرد و یا پول بدست می آورد آنرا چي میکنند؟

1. نزد خود نگهدارند.

2. به شما میدهد.

الف: آزادانه مصرف می کنید.

ب: به شوهر حساب می دهید.

ج: صرف نگهداری می کنید.

11. آیا به کاندید مورد نظرتان به پست ریاست جمهوری و پارلمان رای دادید؟

بلی

خودتان تصمیم گرفتید

شوهر به شما گفت که به کی رای بدهید

پدر یا برادرتان به شما گفت که به کی رای بدهید

نخیر

چرا:

ضمایح

12. در انتخاب محل بود و باش نظر کي زیادتر دخالت داشت؟

متاهل

مجردین

الف:

شوهر

الف: تمام اعضای فامیل

ب:

خانم

ب: صرف رئیس فامیل

ج: هر دو

ج: در انتخاب محل نظر خودت دخیل بوده است

13. زمانیکه به چیزی ضرورت پیدا می کنید چطور آنرا به

دست می آورید؟

متاهل

خودت تهیه می کنی.

شوهر تهیه می کند.

الف: با خشونت تهیه می کند.

ب: به خوبی تهیه می کند.

مجردین

خودت تهیه می کنی.

رئیس فامیل تهیه می کند.

الف: با خشونت تهیه می کند.

ب: به خوبی تهیه می کند.

14. زمانیکه خسته می شوید میتوانید تفریح نمائید؟

بلی

نخیر

15. در تصامیم که در خانه گرفته می شود تا چه

اندازه نظر شما ارزشمند است؟

25%

50%

75%

100%

0%

16. زمانیکه مریض می شوید. چطور نزد داکتر مراجعه می

کنید؟

متاهل

مجردین

الف: تنها

الف: تنها

ب: همراه با رئیس فامیل پدر

ب: همراه با شوهر

و یا برادر

100 استقلال اقتصادی
زنانه در افغانستان

- با شما چگونه برخورد می کند.
با شما چگونه برخورد می کند.
- با اکراه می رود
با اکراه می رود
- به خوبی
به خوبی
17. در تربیه اطفال تان دخیل است؟
نظر تان تا چه اندازه
100% 75% 50% 25% 0%
18. به معمولاً چه کارهایی را در خانه انجام می دهید؟
a. از این کارها چه مفادی عاید شما می شود؟

b. از این کارها چه مفادی عاید فامیل تان میشود؟

19. میتوانید نظر تانرا آزادانه در فامیل ابراز
نمایند؟

- نخیر
بلی
- تا کدام اندازه جنبه عمل پیدا می کند؟
اکثراً
گاه گاهی
به ندرت
هیچ وقت
20. لطفاً یکی از خاطره های جالب زندگی تانرا در
مورد مصارف تان قصه کنید؟

21. زمانی که اشیا قیمتی مورد ضرورت خانه را می خرید
چه کسی تصمیم می گیرد؟

- خودت به تنها
شوهر
پدر و یا برادر

و یا طوري ديگر...

زنان در افغانستان

نهاد تحقیقاتی حقوق زنان و اطفال

پروژه تحقیقاتی استقلال اقتصادی

سوالنامه برای زنان شاغل (دهات)

(مالدار، زارع، نانوا، قالین باف، صنایع دستی و غیره. . .)

پرسشنامه شماره (5)

حالت مدنی: مجرد متاهل

شونده:

آدرس مصاحبه

تاریخ مصاحبه:

ولایت مصاحبه شونده:

مصاحبه کننده:

ولسوالی / شهر:

وقت مصاحبه:

ناحیه:

1. چند ساله هستید؟

2. آیا درس خوانده اید؟

 خیر بلی

کدام

تا

—

حد.

کرده

عروسی

سال

کدام

در

اید؟

گیرنده

تصمیم

کی

تان

عروسی

در

بود؟

می

کار

چه

تان

3. شوهر

کند؟

کند؟

می

کار

چه

تان

4. پدر

دیگر

زن

چند

تان

شوهر

شما

از

5. بغیر

دارد؟

6. بغیر از کارهای خانه چه کار می کنید؟

a. از این کار به شما چه فایده می رسد.

b. از این فایده کی استفاده می کند.

1. خودم

2. شوهر

3. پدر

1. آیا مهرتان را گرفته اید؟

بلی

نخیر

به کدام دلیل:

ضمایم

2. از فامیلتان پدر میراث گرفته اید؟

بلی

نخیر

به کدام دلیل:

3. آیا به کاندید مورد نظرتان به پست ریاست جمهوری و پارلمان رای دادید؟

بلی

خودتان تصمیم گرفتید

شوهر به شما گفت که به کی رای بدهید

پدربرا برادرتان به شما گفت که به کی رای بدهید

نخیر

چرا؟

4. شما زیاد کار می کنید یا برادرتان؟

من زیاد کار می کنم

برادرم زياد کار مي کند.
 مساوي کار مي کنيم.

a. کي زياد مي تواند مصرف کند و يا ضرورياتش را تکميل کند.

من

برادر

هر دو

5. شما زياد کار مي کنيد يا شوهر تان؟

من زياد کار مي کنم

شوهرم زياد کار مي کند

مساوي کار مي کنيم

a. کي زياد مي تواند مصرف کند و يا ضرورياتش را برآورده سازد.

من

شوهر

هر دو

6. زمانيکه به چيزي ضرورت پيدا مي کنيد چگونه عمل مي کنيد؟

خودتان در تهيه آن تصميم مي گيرد.

مجردين:

از پدر اجازه مي گيريد

از برادر اجازه مي گيريد

از هر دو اجازه مي گيريد

خودتان در تهيه آن تصميم مي گيرد.

از شوهر اجازه مي گيريد

از فاميل شوهر اجازه مي گيريد

از هر دو اجازه مي گيريد

7. آيا مي توانيد از دارائي تان به کسي قرض دهيد؟

8. آيا مي توانيد از دارائي تان چيزي را به کسي بخريد يا (بخشش) نمائيد؟

9. زمانیکه خسته می شوید می‌توانند تفریح نمایند؟

بلی

نخیر

10. در تصمیم که در خانه گرفته می‌شود تا چه

اندازه نظر شما

ارزشمند است؟

25%

50%

75%

100%

0%

11. زمانیکه مریض می‌شوید، چطور نزد داکتر مراجعه می

کنید؟

b. تنها

c. همراه با شوهر

با شما چگونه برخورد می‌کند.

d. همراه با پدر و یا برادر

با شما چگونه برخورد می‌کند.

12. در فامیل تان می‌توانید نظر تانرا آزادانه

ابراز نمائید؟

نخیر

بلی

تا کدام اندازه جنبه عملی پیدا می‌کند؟

اکثراً

بسیار

گاه گاهی

به ندرت

هیچ وقت

13. در تربیه اطفال تان نظر تان تا چه اندازه

دخیل است؟

106 استقلال اقتصادی
زنان در افغانستان

25%

50%

75%

100%

0%

14. لطفاً یکی از خاطره های زندگی تان را در مورد
مصارف تان قلمه کنید.

نهاد تحقیقاتی حقوق زنان و اطفال
پروژه تحقیقاتی استقلال اقتصادی
سوالنامه برای زنهای تجارت پیشه
پرسشنامه شماره (6)

حالت مدنی: مجرد متاهل
آدرس مصاحبه شونده: متاهل
تاریخ مصاحبه:
ولایت مصاحبه شونده:
مصاحبه کننده:
ولسوالی / شهر:
وقت مصاحبه:
1. چند سال دارید؟
2. تحصیلات تان تا کدام حد است؟
بی سواد بکلوریا لسانس
مستر و بالاتر از آن

3. تعداد اعضای فامیل پدری تان؟

4. تعداد فرزندان

4. وظیفه شوهر

5. وظیفه پدر

6. چه زمینه ها و امکاناتی وجود داشت و به شما کمک نمود تا تاجر شدید؟

7. آیا قبلاً موانع و مشکلاتي سر راه شما وجود داشت؟
نخیر
بلي
a. لطفاً آن را نام بريد.

8. فعلاً چه موانعي فرا راه شما وجود دارد؟

ضمایح

9. در آمد ماهانه تان چند است؟
10. از پول عاید تان چگونه مصرف مي کنید؟
مستقلانه
به نظر شوهر
به نظر پدر و یا برادر
11. در فامیل تان چند نفر تجارت مي کند؟
الف: چند نفر ذکور و چند نفر اناث هستند.

ب: چگونه مصرف مي کنند.
مساوي
پسران زیاد مصرف مي کنند.
دختران زیاد مصرف مي کنند
12. مهر تان را گرفته ايد؟
بلي
نخیر
به
کدام
دلیل: _____

13. از فامیل پدري ميراث گرفته ايد؟
بلي
نخیر
چرا
:

---

14. لطفاً یکی از خاطرهای تانرا در هنگام تجارت شرح دهید؟

---

15. استقلال اقتصادی خانمها چي کمک در جهت تساوي حقوق آنها مي کنند؟

ضمیمه شماره

1. ابوت، پاملا و مکروالاس، جامعه شناسی زنان، مترجم منیژه نجم عراقی، تهران
2. جاوید، دین محمد، زن در تاریخ افغانستان (کابل: نا معلوم 1381)
3. حکیم پور، محمد، حقوق زن در کشاکش سنت و تجدد، تهران: نغمه نو اندیش، 1382
4. سالنامه احصائیوی، نشریه شماره 24، سنبله 1382
5. قانون مدنی، وزارت عدلیه، مطبعه دولتی، 1355
6. قرآن کریم، تفسیر کابلی، مولانا محمد حسن دیو بندی، چاپ نهم، 1382
7. ویژه اسناد بین المللی، حقوق بشر، کابل: کمیسیون حقوق بشر، ب ت

ضمیمه شماره
۲۰

